

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Θα μου προσφέρεις πολύ μεγάλο καλό, αν θεραπεύσεις την ψυχή μου από αμάθεια, παρά το σώμα μου από αρρώστια.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Ιππίας Ελάττων, 372 Ε)

(Πολύ γαρ τοι μειζόν τε αγαθόν εργάσει αμαθίας παύσας την ψυχὴν ἢ νόσον το σώμα)

ΕΤΟΣ 40ον ΤΕΥΧΟΣ 222
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1995

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

σελ.

Αντιμετώπιση των περιστατικών.	193
Η συνείδηση.	194
Ο νόμος της αιτίας και του αποτελέσματος στη λαϊκή μας σοφία.	195
Γεαυτάμα Βούδας: Από τη ζωή του και τη διδασκαλία του.	196
Οιζουρμενιζού Πατριάρχη Βαρθολομαίου: Η ζωή δεν φθείρεται αλλά μεταμορφώνεται.	198
Χριστ. Καμarovάτση: «Ο Κριός μου και ο Θεός μου».	199
Ιωάννη Βασιλή: Σιφύλλιζοι φιδέροι.	200
Λόγοι σοφοί.	210
Ραμπιτσανάθ Ταγκόρ: Προσευχή.	212
Αντωνίου Αδριανοπούλου: Προς τη γνώση.	213
Πλάτονα Δραζούλη: Οι σκιές κατά την ώρα του φαγητού.	216
Το άκτιστο φως.	217
Η συμπειρωσά μας είναι διδασκαλία.	218
Απολλωνίου του Τεανέα: Μορφές της τραγίας.	219
Όρσαμ Αϊβανχόφ: Το σώμα της δόξας.	220
Οιζουρμενιζού Πατριάρχη Βαρθολομαίου: Είμεθα διαχειριστά και όχι κρυφοί των αγαθών της γης.	221
Η κοινοκτημοσύνη.	222
Η ανάπαυση είναι τροφή της εργασίας.	223
Πζουτάροζου: Η φιλοσοφία.	224
Κοστή Παλαμά: Νηχία των Χριστογενένων.	225
Ενταχισμένη χώρα.	226
Αυτοσβασμός.	226
Όρσαμ Αϊβανχόφ: Αρμονία με τη φύση.	227
Απολλωνίου του Τεανέα: Επιστολή προς τον Τιβερίο.	227
Κ. Μελισσαροπούλου: Εξέλιξη και αράνη.	228
Δημοζήτου: Πόταξ υλοθόταξ.	230
Παν. Δ. Αναγνώστου: Ζαζλίν ντε Ρομζή: Η μεγάλη καταξισμένη ελληνιστρία.	233
Χαρ. Μπάραζλη: Ο νόμος της ελευθερίας.	236
Κ. Μελισσαροπούλου: Γνώριος Γεμιστός - Πλήθων.	241

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702
Λιανέμεται δωρεάν εις τα μέλη

Ιδρυτής + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Θεοσοφική Εταιρεία εν Ελλάδι

Συντακτική Επιτροπή: Π. Αναγνωστόπου, Χ. Μπάρακλης, Π. Παπασιωίτης

Έτος 40ον, Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1995, Τεύχος 222

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΝΟΗΣΗ

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ

Μη ζητάς, όσα συμβαίνουν να γίνονται, όπως τα θέλεις εσύ, αλλά να δέχεσαι όσα γίνονται, όπως γίνονται, κι όλα θα πάνε καλά.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ (Εγχειρίδιο, VIII)

Απ' όσα υπάρχουν στη ζωή, άλλα μεν είναι στην εξουσία μας και άλλα όχι. Στην εξουσία μας είναι η γνώμη μας, οι επιθυμίες μας, η ψυχική μας διάθεση, μ' ένα λόγο όσα εξαρτώνται από δικές μας ενέργειες. Δεν είναι στην εξουσία μας, το σώμα μας, η περιουσία, οι γνώμες των άλλων, τα αξιώματα, μ' ένα λόγο όσα δεν είναι δικές μας ενέργειες. Μόλις λοιπόν σου γεννηθεί κάποια θλιβερή εντύπωση, να εξετάζεις αν πρόκειται γι' αυτά που εξουσιάζουμε, ή για πράγματα που δεν είναι δική μας εξουσία· και αν πρόκειται γι' αυτά που δεν είναι στη δική μας εξουσία, να έχεις πρόχειρη τη σκέψη: «Αυτό δε με αφορά».

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ (Εγχειρίδιο I, 1-2-5)

Η θλίψη γι' αυτά που μας συμβαίνουν, είναι ανάλογη με την αντίληψη που έχουμε γι' αυτά. Κι αν μεν τα δεις όπως ο Σωκράτης, δε θα πονέσεις· αν όμως τα δεις διαφορετικά, θα στενοχωρηθείς όχι γι' αυτά τα πράγματα, αλλά εξαιτίας του δικού σου χαρακτήρα και της εσφαλμένης σου αντίληψης.

ΤΕΑΠ (Ανθ. Στοβ. Ε, 67)

Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΤΥΑΝΕΑ

Ο νους εξουσιάζει τις πράξεις και η συνείδηση τις αποφάσεις του νου. Αν είναι σωστές οι επιλογές του νου, η συνείδηση οδηγεί τους ανθρώπους σε όλα τα ιερά, σε όλους τους δρόμους, σε όλα τα άληθινα των θεών και σ' όλους τους τόπους των ανθρώπων, χειροκροτώντας και τραγουδώντας· θα ψέλνει για χάρη τους, ακόμη κι όταν αυτοί κοιμούνται, στήνοντας ευλόγημένο χορό από την πολιτεία των ονείρων. Αν όμως ο νους παρεκτραπεί, η συνείδηση δεν αφήνει τους ανθρώπους να αντιγράψουν τους άλλους στα μάτια, ούτε να μιλήσουν ελεύθερα. Τους διώχνει από τα ιερά... τους απομονώνει από κάθε συντροφιά και τους τρομοκρατεί όταν κοιμούνται... Τις θολές και φανταστικές φοβίες τις κάνει αληθινές και τους δίνει τη δυνατότητα να προκαλούν τον φόβο.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ (ΤΑ ΕΙΣ ΤΟΥ ΤΥΑΝ. ΑΠΟΛ. II, XIV. Μετάφρ.

Φιλολ. Ομάδα «ΚΑΚΤΟΣ»

Ο Ισοκράτης και ο Μένανδρος συμπληρώνουν:

Μην ελπίζεις ποτέ, αν έκανες κάτι κακό, πως θα ξεφύγεις· γιατί κι αν ξεφύγεις από τους άλλους, δε θα ξεφύγεις από τον έλεγχο της συνειδήσεώς σου.

ΙΣΟΚΡΑΤΗ (Προς Δημόνικο, 16)

(Μηδέποτε μηδέν ασιγρόν ποιήσας έλπιζε λήσειν· και γαρ αν τους άλλους λάβης, σεαυτώ συνειδήσεις).

Για όλους τους ανθρώπους η συνείδηση είναι θεός.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ (Γνώμαι μονόστιχοι, 654, Meineke.)

(Βροτοίς, άπεισιν η συνείδησις θεός)

Ό,τι κάνεις λαβαίνεις

Ο νόμος της αιτίας και του αποτελέσματος στη λαϊκή μας σοφία

Ο ισορροπιστικός νόμος του Κάρμα (Αιτιατού), όπως εκτίθεται στις Γραφές των Ινδών, είναι δράση και αντίδραση, αιτία και συνέπεια, σπορά και συγκομιδή. Κατά το διάστημα της φυσιολογικής του υπάρξεως, κάθε άνθρωπος, με τις σκέψεις και τα έργα του, δημιουργεί τη Μοίρα του, αυτό δηλαδή που αργότερα θα ονομαστεί «πεπρωμένο».

II. ΠΟΙΚΑΝΑΝΤΑ (Η αυτοβιογραφία ενός γιόγκι)

Η ηθική φιλοσοφία του λαού, που πηγάζει από το αλάνθιστο ένστικτό του, καθώς παρατηρεί αυτά που συμβαίνουν στην κοινωνία, μας λέει:

- Κάνεις καλό κάνεις κακό, θά 'ρθει γυρνούτάς σε.
- Ότι σπείρεις θα θερίσεις.
- Κατά το νήμα που θα υφάνεις, τέτοιο πανί θα βγεί.
- Όποιος στραβά πατεί, πέφτει και γκρεμίζεται.
- Στραβά πηγαίνεις κάβουρα, να'δω την καταντία σου.
- Όποιος πονηρεύεται στο τέλος ξολοθρεύεται.
- Πίσσα έδωσες, κατράμι πήρες.
- Ό,τι του χαμν' ο νους τ' ανθρώπου, δεν του κάνει ο μεγαλύτερος εχθρός του.
- Το δέντρο που περιγελάς στον κήπο σου φαιτρώνει.
- Όποιος μεγειρεύει ψέματα, στο πιάτο του τα βρίσκει.
- Μάχαιρα δώσεις, μάχαιρα λάβεις.
- Όποιος τρώγει το δικίο τ' αλλοινού, τρώγει το κεφάλι του.
- Αδιχοχτισμένο σπίτι, πέφτει και γκρεμίζεται.
- Αδιζιάς σπειρί σπαρμένο, κι αν φαιτρώσει, δε σπαχιάζει.
- Τα κακά κερδεμένα,
είναι χαμένα.
- Άδικη χαρά, δίκαιη λύπη.

- Όπου ξένο θάνατο μεριμνά, πρωτόρχετ' ο δικός του.
- Άνθρωπος διπρόσωπος, ατός του κι απατός του,
γάνει κακό της μοίρας του, που δεν το καν' ο εχθρός του.
- Να λυπάσαι πιο πολύ τον κακό από τον τυφλό.
(γι' αυτά που τον περιμένουν...)
- Μην κλεπιάς τα γονικά σου,
θα το βρεις απ' τα παιδιά σου.
- Το κρίμα εγκαστρώνεται και με τον καιρόν γεννιέται. (Ρόδου)
- Άσπρα κακογινόμενα,
ζάρβουν' αναμμένα.
(Άσπρα: το αργυρό χρήμα, η χρηματική περιουσία).
- Άσθασα τα βάσανά σου,
μ' άσθασα και τα κακά σου.
- Το μυαλό μας, μοίρα μας.

ΓΚΑΟΥΤΑΜΑ ΒΟΥΔΔΑΣ

Από τη ζωή του και τη διδασκαλία του

Από το Theosophist (1956)

Από όλες τις αφηγήσεις προκύπτει ότι η προσωπικότης του Γκαουτάμα Βούδδα διακρίνεται για την αξιοπρέπεια, την ομορφιά και την ειλικρίνεια. Ο χαρακτήρας του συνδυάζει έντονη ατομικότητα, βαθιά σοβαρότητα και ανσηρή απλότητα, με εξαιρετική ευγένεια και φιλόφροσνη, βαθιά κατανόηση της ανθρώπινης αδυναμίας και την πιο τρυφερή συμπόνοια, για τους θλιμμένους. Η φωνή του ήταν δυνατή, πλούσια και παλλόμενη. Η πειστική του εκφραστικότητα σχεδόν υπεράνθρωπη.

Η ευφράδειά του δεν σημαίνει ότι τον παρέσυρε σε μεγάλους λόγους. Αντίθετα, ήταν οπαδός της σιωπής, όπως όλοι οι μεγάλοι διδάσκαλοι. Εδίδασκε τους ανθρώπους περισσότερο με την παρουσία του και με το παράδειγμα της ζωής του, παρά με τις λέξεις που έλεγε. Συχνά καθόταν στο μέσον των μαθητών του και τηρούσε απόλυτη σιωπή.

Τα ρητά του

-Αποχή από κάθε κακή πράξη. Καλλιέργεια του καλού. Διατήρηση του πνεύματος καθαρού και αγνού.

- Ο άνθρωπος ας υπερνικήσει την οργή με την καλοσύνη· ας υπερνικήσει το κακό με το καλό· ας υπερνικήσει την αισχροκέρδεια με την γενναιοδωρία, το ψέμα με την αλήθεια.

-Μπορεί να κατακτήσει κανείς χιλιάδες ανθρώπους στη μάχη, αλλά ο μέγιστος νικητής είναι ο κατακτητής του εαυτού του.

-Ποιος θα χρησιμοποιούσε θεληματικά σκληρή γλώσσα προς εκείνους που αμάρτησαν, αν του έλεγαν ότι όφειλε να ρίξει αλάτι και στις πληγές των δικών του αμαρτημάτων;

Το κάρμα

Ο νόμος της Αιτίας και του Αποτελέσματος (ονομαζόμενος, σχετικώς με την ανθρώπινη ζωή, Νόμος του Κάρμα) αντιπροσωπεύει το σχέδιο, πάνω στο οποίο προχωρούν όλα τα όντα... Το κάθε τι υπόκειται σε νόμους καθωρισμένους και αναλλοίωτους. Κανείς δεν παρεμβαίνει στη λειτουργία του νόμου, τίποτε δεν μπορεί ν' απαλλάξει τον άνθρωπο από την ποινή για κάθε κακή πράξη. Κάθε σκέψη, κάθε πράξη, κλείνει μέσα της το αναπόφευκτο αποτέλεσμα. Από το καλό προέρχεται καλό, από το κακό φτυρνόει κακό. Ο καρπός των πράξεών μας στην παρούσα ζωή, θα γίνει ο σπόρος στις μέλλοντες ζωές μας.

Το Κάρμα... επιβεβαιώνει το ότι η τάξη της Φύσεως δεν διαταράσσεται από θαύματα. Λέγει στους ανθρώπους να βασίζονται για τη λύτρωσή τους στις δικές τους μόνο προσπάθειες, αντί να δοκιμάζουν να μεταθέσουν το φορτίο τους σε αλλότριες δυνάμεις. Το Κάρμα εξηγεί με νοητό και επιστημονικό τρόπο τα δύσκολα και αινιγματικά γεγονότα της υπάρξεως, τις αθλιότητες, τα κακά, τις ατέλειες και τις αδικίες που είναι φανερές.

Η ζωή προσφέρει μια εικόνα γεμάτη κατάθλιψη και στην επιφάνειά της επικρατεί το σπτοιχείο της απαισιοδοξίας. Αυτό όμως συμβαίνει επειδή η ζωή δεν διύγεται καθώς θα έπρεπε. Η φυσική ύπαρξη δεν είναι ένα τέρμα, αλλά ένα μέσον για το φθάσιμο στο ύψιστο αγαθό. Η γνώση του Κάρμα βοηθάει τον άνθρωπο να ρυθμίσει έτσι τη ζωή του ώστε να καταστήσει το φθάσιμο αυτό προσιτό, εναρμονίζοντάς την προς τον αιώνιο Νόμο. Σ' αυτήν την αρχή περιέχεται σταθερή ελπίδα αληθινή παρότρυνση για προσπάθεια.

Η ΖΩΗ ΔΕΝ ΦΘΕΙΡΕΤΑΙ, ΑΛΛΑ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ

Η αγάπη και η ταπεινότητα είναι οι ύψιστες αρετές

Από τον λόγο του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου προς τους νέους της Ρόδου στις 22-10-1994:

Οι πραγματικοί βασιλείς και άρχοντες του κόσμου τούτου, είναι οι ταπεινοί και οι αγαπώντες. Αυτοί είναι τα χέντρα του κόσμου. Αυτοί και μόνον αυτοί μπορούν να ζήσουν αληθινά. Αυτοί μόνον χαίρονται την ζωήν.

Προτείνουμε να πάρετε από τώρα την κυβέρνηση των δεδομένων της ζωής σας και την κυβέρνηση των τόπων σας εις τα χέρια σας. Μη πιστεύετε τις σειρήνες που λένε: «Μη βιάζεσθε, είσθε νέοι, όταν εκπαιδευθήτε καταλλήλως, θα αναλάβετε τα ηνία του τόπου και της ζωής». Αν όμως αποδεχθήτε την πρότασίν των, βγήκατε από το σπάδιον της πραγματικής ζωής· θα σας μάθουν πώς να ανταγωνίζεσθε, πώς να νικάτε τον αντίπαλον, πώς να αποκρίνεσθε, πώς να πουλάτε καθημερινά την ψυχή σας. Κι αν κάποτε σας κάμουν άρχοντας και αφέντας, δυσκομίαν θα προσθέσετε εις την δυσκομίαν του κόσμου.

Είναι καιρός πλέον δια να αναλάβουν οι νέοι τα πράγματα του κόσμου, αν αφήσουν το άγγιγμα της χάριτος του Θεού να διαπεράσῃ τας καρδίας των, αν ασκηθούν εις την αγάπην, την ταπεινότητα και την εν Χριστώ διάκρισιν.

Αν δεν γίνετε πνευματικοί άνθρωποι, θα καταλήξετε να γίνετε απλώς διαμαρτυρόμενοι άνθρωποι. Θα φωνάζετε δια να αλλάξουν τα πράγματα του κόσμου. Αλλά τίποτα δεν αλλάζει με τας φωνάς. Τα πάντα αλλάζουν με την ταπεινότητα και τη θυσίαν. Υπόδειγμα ο Κύριος, ο οποίος με σιωπὴν εχάραξε τον δρόμον του σταυρού Του. Αιτὴν την δυναμικὴν σιωπὴν, την σταυρικὴν σιωπὴν, την φοβούνται όσοι θέλουν να παιξουν μαζί σας. Δεν την αντέχουν. Προτίμούν τας φωνάς σας. Ξέρουν να αντιμετωπίζουν φωνάς. Ταπεινοὺς και ελευθέρους ανθρώπους δεν έμαθαν να αντιμετωπίζουν. Ούτε θα μάθουν ποτέ. Κανείς δεν μπορεί να αντισταθῇ εις τον δυναμισμόν των.

Μην αφήνετε να ναρκώσουν τας καρδίας σας με τα ποικίλα δλεαστικά ναρκωτικά των. Θέλουν να κοιμάσθε. Τους κοιμωμένους δεν τους φοβάται κανείς. Μη γίνετε δούλοι των προτάσεων των δια την ζωήν. Την ζωήν μπορεί να την διδάξῃ μόνον Εκεῖνος που είναι Ζωή και έχει Ζωήν, και έχει περισσείαν Ζωής. Αυτός είναι μόνον ο Κύριος. Και Εκεῖνος που ζῇ εν τῷ Κυρίῳ, έχει ζωήν παντοτινήν. **II**

ζωή δεν είναι προωρισμένη να φθείρεται, αλλά να μεταμορφώνεται...

*(Από το βιβλίο «Η ειρηνική πορεία του Οικουμενικού Πατριάρχου στο Αιγαίο»,
Αθήναι 1995)*

«Ο Κύριός μου και ο Θεός μου»

ΧΡΙΣΤ. ΚΑΜΑΡΩΤΑΚΗ

«Και μεθ' ημέρας οκτώ πάλιν ἦσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς ἐνῶ αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι καὶ ἐσιᾶθη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν. Εἰρήνη ὑμῖν. Ἐπειτα λέγει πρὸς τὸν Θωμᾶν. Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ἐδῶ καὶ ἰδὲ τὰς χεῖρας μου καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρά μου καὶ μὴ γίνου ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός.

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν:

Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου.»

Σήμερον ἡ ατομικὴ ψυχὴ ἐνὸς ἐκάστου καὶ κατ' ἐπέκταση ἡ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπότητος πάρα ποτὲ ἄλλοτε εἶναι ἐμποτισμένη μετὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ Θωμᾶ. Ἡ ἀπιστία αὕτη ἀπεμάκρυνε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ ζῶντος Θεοῦ καὶ τοὺς οδήγησε εἰς τὸ χάος καὶ τὴν σύγχυσι. Ἡ ἀπιστία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀποτέλεσμα ἀμαθείας αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς ψυχῆς του, ἡ ὁποία περιβεβλημένη τὸν χιτῶνα τοῦ ψεύδους γκρέμισε μέσα του τὴν στήλην τῆς πίστεως καὶ ἔκτοτε βασιλεύει τὸ σκοτάδι. Κι' ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ἄρχων τῆς γῆς τὸ κατασχεῖν αὐτοῦ τῆς πλάνης καὶ τοῦ κακοῦ σφερέωσε τὸ θρόνον του μετὰ τὴν καρδίαν του καὶ ἀπὸ τότε ὁ ἀνθρώπος δεμένος εἰς τὸν τροχὸ τοῦ ἱξίωνος γυρίζει διαρκῶς μέσα στον κόσμον τῶν σκιῶν καὶ τὸν θάνατον. Ἀς ἀνορθώσουμε καὶ φωτίσουμε τὴν στήλην τῆς πίστεως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ λάμψη τὸ εσωτερικὸν μας εἶναι, ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ πίστις δὲν εἶναι ἔργο ἀρνήσεως, ἀλλὰ θέσεως τῆς ψυχῆς ἡ ὁποία ὅσες φορές ἀντιλαμβάνεται μίαν ἀλήθειαν μετὰ τὴν ἀποκρυφὰ αἰσθητήριάν της ἐκφράζει τὴν γνώσιν αὐτὴν ὡς ζωοποιὸν πίστιν.

Ἀς ἀποβάλλουμε λοιπὸν τὴν στεριότητα τῆς ἀπιστίας διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ ψυχὴ μᾶς ἀπὸ τὸν πέπλο τῆς πλάνης γιὰ νὰ ἰδεῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ φῶς. Ἀς ἀνυψωθούμε μετὰ τὰ πτερὰ τῆς δημιουργικῆς πίστεως ὑπεράνω τῆς κοιλάδας τοῦ θανάτου πέρα ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ βασίλειον τῆς ἀπιστίας, ἐκεῖ που ἀντὶ τοῦ Ἠλίου καὶ τῆς Σελήνης φέγγει τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ Κυρίου. Θάρθει μίαν ἡμέραν που ἡ ἀνθρωπότης θὰ δεῖ τὸν Χριστὸν κατὰ πρόσωπον καὶ μετὰ δέος θὰ ἐπαναλάβει τὰ λόγια τοῦ Θωμᾶ: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

ΣΙΒΥΛΛΙΚΟΙ ΨΙΘΥΡΟΙ

Του αειμνήστου Ιωάννη Βασιλή

Οι αρχαιοφίλοι και όσοι τους ακολουθήσανε σαν επισκέπτες, πανηγυρίσανε φέτος τη θερινή τροπή του Ήλιου στους Δελφούς.

Ενσυνείδητοι προσκυνητές, φέρανε ευλαβικά τα βήματά τους πρώτα - πρώτα στον Ιερό χώρο της Κασπαλίας. Στον ίδιο δηλαδή χώρο, που στην αρχαιότητα ερχόντουσαν για να υποβληθούν στους κεκανονισμένους καθαρισμούς όσοι επιθυμούσαν να ζητήσουν μαντεία.

Στους ίδιους βράχους, στα ίδια αυτά σκαλιστά σκαλοπάτια καθίσσαμε και μεις. Μερικοί μάλιστα δρασκελίσσαμε τις λαξευμένες πέτρες και κατεβήκαμε στην Ιερή πηγή, που αναβλύζει από χιλιάδες χρόνια και ήπιαμε από το θείο πόμα που έπιναν και οι πρόγονοί μας οι Προσέληνες, οι Πέλαιοι, οι Ήλιοι.

Οι ρίζες της καταγωγής μας φαίνεται να ζητούν το ίδιο νερό, για να δροσιστούν. Η συγγένεια του αίματος, που δεν νοθεύτηκε ολότελα από το βαρβαρικό σπόρο των διαφόρων επιδρομέων, αποζητάει τις ίδιες τις φλέβες και στρέφεται, σαν το ηλιοτρόπιο στον Ήλιο, στις πηγές απ' όπου και εξείνι αντλούσαν Δύναμη, Ζωή, Έμπνευση, Φως. Είναι και το φαινόμενο τούτο ακόμα γνήσιο και αδιάσειστο τεκμήριο της συνέχειας της αθάνατης Φυλής μας.

Όταν μαζεψτήκαμε όλοι, τότε ο πιο παλιός από όλους μας, έλαβε τον λόγο. Η φωνή του σγαλή, ήρεμη, μα σταθερή, ακουγότανε σαν μακρινός αντήλαλος βγαλμένος από τα βάθη των αιώνων. Και εκείνος μας μίλησε περίπου έτσι:

«Σήμερα, φίλες ψυχές, θα δοκιμάσουμε διάφορες ευχάριστες συγκινήσεις. Πρώτα θα απολαύσουμε οπτικές ικανοποιήσεις, που μας προβάλλει το ασυνήθιστο τούτο φυσικό περιβάλλον, με τις πελώριες αυτές πέτρες, τις τόσων επιβλητικές, που αντί να γεννούν ψυχικό δέος και άγχος, με τον πάντοτε ετοιμόρροπο βαρύ τους όγκο, αντίθετα, με του σπάνιους χρωματισμούς τους και τις περίεργες γραμμές τους, αισθανόμαστε γαλήνεμα και αγαλλίαση. Έπειτα η ενατένιση των γύρω μας βουνών και λόφων, που σαν ακοίμητοι φρουροί προσπατεύουν το Δελφικό Χώρο, με τις πανύψηλες κορυφές τους, σαν βέλη φωτεινά, μας προτρέπει να στρέψουμε τα μάτια της ψυχής μας προς τα υψηλά, προς τα ουράνια, για να δεχθούμε

από εκεί όπου οι πρόγονοί μας δεχόντουσαν την έμπνευση και την αποκάλυψη της Αληθείας. Όσοι αντικρύζουν αυτές τις κορυφές ακούνε από μέσα τους, σαν μια προσαγή, να σταματήσουν πια να έρπουν στα χαμηλά, στα γήινα, στα ταπεινά. Είναι ο τόπος τούτος κατάλληλος για διανοητική περισυλλογή και για ψυχική ανάταση. Είναι φτιαγμένος για να δοκιμάζει εδώ ο θνητός τις πιο υψηλές πνευματικές απολαύσεις.

Θα αισθανθούμε επίσης άφθονες ιστορικές συγκινήσεις και θα αποκομίσουμε πολύτιμα διδάγματα. Κανένας άλλος χώρος της Γης, δεν είδε τις δόξες τις πνευματικές, τις πολιτικές επιτυχίες, που δεν τις σβήνουν ποτέ, ούτε ο χρόνος, μα ούτε και η λησμοσύνη των ανθρώπων. Ο στενόχωρος τούτος τόπος των λίγων χιλιομέτρων, συνεκέντρωσε κάποτε το ενδιαφέρον όλων των λαών της αρχαίας Ελλάδος, ακόμη και των άλλων ξένων βαρβάρων.

Ο σεβασμός και η ευλάβεια του τότε κόσμου τον διεκδούσε με πολλά καλλιτεχνικά μνημεία και τον στόλισε με περισσότερα από 6.500 αγάλματα. Από τα ερρίπια και ελάχιστα αγάλματα, τα οποία λησμόνησαν ν' αρπάζουν οι Σύλλες και οι Νέρωνες, θα δοκιμάσουν και εμείς σήμερα σπάνιες καλλιτεχνικές συγκινήσεις.

Κανένα άλλο μέρος της γης δεν είχε κερδίσει το αίσιμα της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας, ώστε Έλληνες και ξένοι να εμπιστεύονται την φύλαξη των θησαυρών τους στην ιερότητά του.

Αλλά και ο άλλος φωτισμένος, που αιώνια θα σελαγίζει στο Δελφικό στερέωμα και από τον οποίον θα γαλοιχεΐται κάθε ανθρωπιστική ιδέα και θα γιγαντούται κάθε ανθρωπιστική προσπάθεια, στον χώρο τούτον έλαμψε πρώτα, για να φωτίσει τον άνθρωπο που θέλει να λέγεται πραγματικά άνθρωπος και τον δίδαξε να ζήσει μεταξύ των ομοίων του σαν έμφρον νοητικών ον και όχι σαν άγριο θηρίο. Εδώ συνελήφθη το πρώτον η Ιδέα της παγκόσμιας συνεργασίας. Έλαβε μορφή η Αμφικτιονία και ελειτούργησε ο θεσμός, ο οποίος καλλιέργησε την μεταξύ των λαών συνεννόηση, για να αποφεύγουν έτσι τους πολέμους, τις καταστροφικές συνέπειές τους και όλα τα δεινά τους, που η γενιά μας δοκίμασε και δοκιμάζει ακόμα. Οι άνθρωποι που ποθούν την παντοτεινή Ειρήνη μεταξύ των λαών, πρέπει να έρχονται εδώ και να ζητούν την ευλογία του Δελφικού ουρανού και την έμπνευση, για να μάθουν να σκέπτονται, να συνεννοούνται μεταξύ τους και να πολιτεύονται με ανθρωπιά και ανωτερότητα.

Εμείς δε και οι μεταγενέστεροι όσοι θα έρχονται εδώ, θα φρονιματίζονται από τον θεσμό των Αμφικτιονιών, που πρώτα εδώ τον θεμελιώσανε οι αρχές του καθαρού ανθρωπισμού.

Ο ανθρωπισμός είναι θεσμός που πρέπει να γίνει η θρησκεία κάθε λογικού όντος, εάν τούτο θέλει να λέγεται και να ξι σαν πραγματικός έμφρων άνθρωπος.

Αλλά ακόμη εδώ σήμερα θα αισθανθούμε, και ίσως μερικοί συγκλονισθούν, από τις πιο λεπτές και τις πιο δυνατές πνευματικές συγκινήσεις. Θα περάσουμε στιγμές καθαρής Ελληνικής ζωής.

Γι' αυτό, ας πετάξουμε μακριά από το μυαλό μας τις σκέψεις και τις φροντίδες που μας ταλαιπωρούν καθημερινά για τη σκληρή βιοπάλη. Ας διώξουμε όλες τις ενοχλητικές σκοτούρες της ζωής. Ας κατασιγάσει μέσα μας κάθε αίσθημα κατωτερότητας, κάθε αίσθημα κακίας, που μας κρατάει στα χαμηλά και μας προκαλεί πόνο και λύπη. Ας αφήσουμε να φτερουγίση η σκέψη μας, έστω και για λίγο, στους ανευματιστούς εκείνους ορίζοντες, από τους οποίους και οι πρόγονοί μας δεχόντουσαν την έμπνευση του ανωπιάτου. Ας μελετήσουμε, χωρίς καμιά προκατάληψη και με ελεύθερο φρόνημα, τι ήταν εκείνο που έκανε τον τόπο τούτο τόσο ιερό, τόσο δοξασιμένο, τόσο μεστό μαγείας και μεγαλείου. Οι ευαίσθητες ιδιοσυγκρασίες, όταν έρχονται εδώ, αισθάνονται τις πιο δυνατές συγκινήσεις.

Αλλά το μέρος τούτο έχει την ιστορία του. Ιστορία μεγάλη, δοξασιμένη και πολύ διδακτική.

Ας ριξουμε λοιπόν μια ματιά στα στοιχεία που μας διέσωσαν τα αρχαία κείμενα. Μερικά από αυτά - ας το έχουμε υπ' όψη μας - αναφέρονται στην εποχή κατά την οποίαν ο μύθος ήταν ο μόνος τρόπος διατυπώσεως των θρησκευτικών των πεποιθήσεων. Με αυτόν διατυπώνανε τότε τις δοξασιές τους και με αυτόν ακόμη τοποθετούσαν σε χρονικά όρια τις εντυπώσεις τους από τα φυσικά φαινόμενα που αντιζύριζαν.

Μην ξεχνάμε όμως ότι ο μύθος, το σύμβολον και η αλληγορία είναι η ειδική γλώσσα όλων των προπογόνων λαών (δηλαδή των μη εξαπλωμένων), η οποία, για όσους την κατανοούν, περιλαμβάνει αλήθειες, πιο ζωντανές και πιο πεισιτικές από την πραγματικότητα.

Τα σωζόμενα, λοιπόν, αναφέρουν ότι οι πρώτοι κάτοικοι του μέρους τούτου ήσαν ο Δερβαίων και η Πύρα, οι οποίοι, για να σωθούν από τον κατακλυσμό, είχαν κατασκευάσει μια κιβωτό, που έπλεε επί των υδάτων. Όταν τα ύδατα άρχισαν να υποχωρούν, η κιβωτός προσέκρουσε στην κορυφή του Παρνασσού. Τότε αποβιβάστηκαν εκεί οι δυο Νώε της ελληνικής παραδόσεως, συνοδευόμενοι από ένα ελάφι το οποίον έφεραν μαζί τους. Τώρα, ας μου επιτρέψετε να επιχειρήσω να ερμηνεύσω αυτόν τον μύθο, όσο μπορώ.

Οι επιστήμες της γεωλογίας και της παλαιοντολογίας συμπεραίνουν ότι η διαμόρφωση του εδάφους της περιοχής τούτης έγινε πριν

από είκοσι έως τριάντα χιλιάδες χρόνια. Τότε υπολογίζουν ότι υπεχώρησαν τα θαλάσσια ύδατα από τα μέρη τούτα. Επομένως η περιοχή αυτή τότε περίπου κατοικήθηκε από ανθρώπους. Ας δούμε τώρα τι έννοια έχει ο μύθος όταν λέγει ότι το ζεύγος των διασωθέντων από τον κατακλυσμό έφερε μαζί του το ελάφι. Η έλαιφος είναι το σήμβολο της Θεάς Αρτέμιδος, η οποία αντιπροσωπεύει την αγνότητα στη φύση και είναι κυρίαρχος του φωτός της Σελήνης. Η αγνότης κατά τους αρχαίους είναι η δύναμη που έχει μέσα της η πλαστική δημιουργική ουσία, η οποία ωθεί κάθε συνείδηση και κάθε μορφή για να ακολουθεί την τροχιά του Φυσικού Νόμου. Οι ακτίνες της Σελήνης έχουν την ικανότητα να εξαγνίζουν τις εκτρεπόμενες από τον φυσικό νόμο συνειδήσεις, δηλαδή να τις βοηθούν να επανευρίσκουν τον φυσικό και εξελικτικόν ρυθμό.

Οι απόγονοι του Δευκαλίωνος και της Πύρας, δηλαδή οι πρώτοι κάτοικοι του τόπου τούτου, ονομάζοντο Προσέληνες. Η προσωνυμία αυτή τους δόθηκε διότι απευθύνοντο προς τη Σελήνη και ζητούσαν την αγαθή της επίδραση. Από την ονομασία αυτή προήλθε η ονομασία Έλληνες, οι διάδοχοι των οποίων συνεχωνεύθησαν με τους Πελασγούς, τους Ιλλυρούς. Έτσι οι τελευταίοι μπαίνουν στην ιστορική περιοχή, με τα μνημεία τους και με τις άλλες πάμπολλες εκδηλώσεις, τις οποίες εμείς τώρα μπορούμε να τις ερευνούμε και να τις μελετούμε.

Και τα πρώτα μνημεία τους εδώ είναι αυτές οι λαξευμένες πέτρες και τα σκαλοπάτια αυτά, πάνω στα οποία καθόμαστε και εμείς σήμερα. Μάθετε, λοιπόν, ότι ο χώρος τούτος είναι χώρος ιερός. Είναι δε ιερός, γιατί ήταν τόπος λατρείας απ' όπου οι πρώτοι κάτοικοι του απευθύνονταν στις δημιουργικές δυνάμεις της Φύσεως. Πίστευαν ότι τις φυσικές δυνάμεις τις χειρίζονταν πνευματικές συνειδήσεις αγνές, φωτεινές, ισχυρές και δίκαιες, που γνώριζαν την Μείζονα Αλήθεια. Γι' αυτές τις συνειδήσεις πίστευαν ότι αισθάνονταν το χρέος, όταν οι άνθρωποι της Γης τις επικαλούνται, να τους βοηθούν και να τους προστατεύουν.

Οι πρώτοι κάτοικοι και οι ιδρυτές αυτής της λατρείας ήσαν άνθρωποι αγνοί, γιατί προσηρμόζοντο στους νόμους της Φύσεως και ερχόντουσαν σε επαφή με τις δυνάμεις και τους παράγοντες της ζωής.

Η φύση μόνον στους αγνοούς φανερώνει τους σκοπούς της και τα μυστικά της. Οι αγνοί έμαθαν με λατρευτικές τελετές να απευθύνουν πρώτα-πρώτα την ευγνωμοσύνη τους στη μητέρα φύση, από τις ουσίες της οποίες προέρχονται, συντηρούνται και εξελίσσονται. Οι αγνοί μόνον γνωρίζουν την Αλήθεια και οδηγούμενοι από αυτήν

διατύπωναν μια κοσμοθεωρία. Αυτή ήταν το μυστικό των αρχαίων ελληνικών Μυστηρίων. Εκεί, στο Άδιδτόν τους, αποκαλυπτόταν ότι η συνειδηση προέκυψε από τις ουσίες της φύσεως και ότι το τέρμα της δεν είναι η ανθρώπινη μορφή. Συνεχίζει την εξέλιξη της στο άπειρο, χωρίς τέρμα, σε άλλες μορφές και σε άλλα επίπεδα φυσικά, υψηλότερα όμως της Γης.

Απο την θέση που βρίσκονται οι τέλειες αυτές συνειδησεις, αντι-κρίζουν πιο κοντά την πραγματικότητα και γνωρίζουν περισσότερους νόμους της φύσεως, δηλαδή κατέχουν την Μεξονα Αλήθεια.

Μεταξύ των νόμων, που δεν φθάνει να γνωρίσει η ανθρώπινη νοητική ικανότητα, είναι και ο νόμος του αιτίου και του αποτελέσματος, η Νομοτέλεια, και άλλοι πολλοί. Ο κάτοχος αυτών των Νόμων μπορούσε να ξέρει τα μέλλοντα γενέσθαι, τόσον όσον αφορά το άτομον, όσον και έναν λαό, ένα έθνος ολόκληρο.

Αλλά έπρεπε μια ανθρώπινη ύπαρξη αγνή να έλθει σε επαφή με τις υπέρτερες εκείνες συνειδησεις, για να τις μεταδώσουν τις σκέψεις τους και να περιγράψουν κάθε άνθρωπο το μέλλον, βάσει του νόμου του αιτίου και του αποτελέσματος.

Πάνω σ' αυτή τη γνώση θεμελιώνεται η ίδρυση και η λειτουργία του περίφημου και αρχαιοτάτου Χρηστηρίου των Δελφών. Οι ανθρώπινες αυτές υπάρξεις, οι ικανές να δέχονται τους χρησμούς και τις μαντείες, έπρεπε να παραμένουν επί ένα χρονικό διάστημα παρθένες αγνές, και αυτές είναι που ονομάζονται Σίβυλλες και Πυθίες.

Η πρώτη λοιπόν από αυτές ονομαζόταν Κασταλία, από την οποία πήρε το όνομα και ο χώρος τούτος, όπως αναφέρουνε μερικοί συγγραφείς.

Κατά τα σωζόμενα περί Δελφών, οι υπέρτερες εκείνες Συνειδησεις, οι οποίες έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την ίδρυση του Χρηστηρίου τούτου, ήταν αρχικά η Θεά της Γης Δήμητρα, έπειτα η Θέμις και ο Ποσειδών, και τέλος ο Θεός Απόλλων, προς τιμήν του οποίου ανηγέρθη και ο περίφημος Ναός.

Ίσως πολλοί θα ήθελαν να με ερωτήσουν, τι είναι τέλος πάντων αυτοί οι Θεοί. Κατά την αντίληψη την πνευματόδοξο των Ελλήνων, οι Θεοί δεν είναι άλλο τι, παρά λυτρωμένες συνειδησεις, οι οποίες ανήκαν στην τελευταία βαθμίδα της πνευματικής ιεραρχίας, που συνθέτει τον Όλυμπο. Μπορούμε να πούμε πως είναι οι προσωπο-ποι Λόγοι των Γνωστικών, οι οποίοι διασώσανε την καθαρή Μυσταγωγική παράδοση του Θείου Ιησού. Και Έξείνος, από Υιός ανθρώπου, με την άπειρο καλοσύνη του, τη σοφία του, το ενδιαφέρον και την αγάπη του προς τον άνθρωπο, με τους ηρωϊσμούς του

και με τη Θυσία του, αναδείχθηκε Υιός Θεού, και τέλος αναγνωρίστηκε σαν Θεός - Λόγος. Οι Αρχαίοι Έλληνες δεν επίστεψαν ποτέ ότι αυτοί που αναφέρουμε ήσαν οι Θεοί της Δημιουργίας. Δεν ήσαν εκείνοι ο Λόγος, ο Θεός - Δημιουργός, ο πανταχού παρών και τα πάντα πληρών της Χριστιανικής Κοσμογονίας. Όχι. Σαν θεοί χαρκτηρίζονται οι τετελειωμένες συνειδήσεις, οι οποίες ακολουθούν σπαθικά το Φυσικό Νόμο, εκδηλώνουν αλληλεγγύη, προστατεύουν, καθοδηγούν και βοηθούν τον άνθρωπο να φθάσει και αυτός όπου και εκείνες φθάσανε.

Έτσι, με την αξιολόγηση της πνευματικής και ηθικής ωριμότητάς τους, οι εξελισσόμενες και μεταμορφούμενες συνειδήσεις κατετάγησαν στις διάφορες βαθμίδες της πνευματικής ιεραρχίας, όπως περίπου μας διέσωσε και η Ιουδαϊκή Παραδόση, την οποία υιοθέτησε και παραδέχεται και σήμερα η Χριστιανική Θρησκεία. Η πνευματική ιεραρχία λοιπόν της χριστιανικής παραδόσεως αναφέρει διάφορες κατηγορίες: Τα Χερουβείμ, τα Σεραφεείμ, τις Δυνάμεις, τους Θρόνους, τις Εξουσίες, τους Αρχαγγέλους, τους Αγγέλους, τους Αγίους, τους Οσούς.

Έτσι, λοιπόν, η παιδαγωγός αντίληψη περί της ειδωλολατρείας των αρχαίων Ελλήνων ελέγχεται αβίαστη, ανυπόστατη και μόνον σε διάνοιες ατροφικές και σε ψυχές βουτηγμένες στην πρόληψη και το σκοτάδι μπορεί ακόμη να βιώσει απήχηση.

Μία συγκρητική μελέτη της Ελληνικής παραδόσεως με τα όσα διεσώθησαν από τη γνήσια διδασκαλία του Ιησού, θα μας πείση ότι οι αρχαίοι Έλληνες, όχι μόνον δεν ήσαν ειδωλολάτρες, αλλά ήσαν μέχρι μωλοῦ οστέων πνευματόδοξοι και Ιδεολάτρες.

Ο Ιησούς προτρέπει, όπως βλέπουμε στα διασωθέντα Ευαγγέλια, να γίνουν όλοι Θεοί, με το «Θεοί εστέ». Επομένως κάθε άνθρωπος, εξαγνιζόμενος, μπορεί να φθάσει στην βαθμίδα του Θεού, βοηθούμενος από αυτούς τούτους τους Θεούς.

Όπως είπαμε, στο μέρος τούτο οι ερχόμενοι, όχι μόνον υπεβάλοντο στους σωματικούς καθαρισμούς, αλλά και στους ηθικούς και τους ιδεολογικούς. Εδώ οι παρθένες, οι Σίβυλλες και οι Πυθίες, ερχόντουσαν σε επαφή, άσπογγαν και έβλεπαν τον Θεόν Απόλλωνα, τον φιλόανθρωπο τούτο Θεό, γιατί ήσαν αγνές τον νουν, αγνές την καρδίαν.

Αλλά μήπως και ο Διδάσκαλος της Ναζαρέτ δεν μας απεκάλυψε τα ίδια, τονίζοντας ότι μόνον οι καθαροί την καρδίαν Θεόν όψονται;

Αλλά, φίλοι μου, έπειτα απ' όσα εμάθαμε, νομίζω ότι εμείς οι σύγχρονοι Έλληνες, έχουμε χρέος επιτακτικό, όπως, με ελεύθερο

φρόνημα και αδούλωτη σκέψη, μελετάμε την αρχαία παράδοση, η οποία είναι η μόνη ικανή να μας οδηγήσει στα ίχνη τα πνευματικά, στις δόξες τις άφθαρτες των προγόνων μας.

Γνωρίζατε όμως και τούτο: ο ερχομός εδώ, για να ζητήσουν μαντείαν, τόσων σοφών, πολιτικών, μεγιστάνων της αρχαίας εποχής, ο σεβασμός και η ευλάβεια με την οποία περιέβαλαν το Χρηστήριο τούτο, δεν είχε σαν κίνητρο την πίστη στο θαύμα. Όχι. Οι αρχαίοι Έλληνες ήσαν λάτρεις του Λόγου και εθίρευν πάντα την Γνώση. Η γνώση φαναδεύει το θαύμα, είναι εχθρά αδυσώπητη της τυφλής πίστεως.

Οι ιδρυτές των Χρηστηρίων και των Ασκληπιείων ανήκαν σε Μυστήρια, τα οποία εφύλαγαν για τους εκλεκτούς μία ολοκληρωμένη κοσμοθεωρία. Τα χρηστήρια ήσαν γνήσιες παραφυάδες, των μυστικών αυτών οργανώσεων, από τις οποίες διευθύνοντο και εξηρτώντο.

Με τις θεραπείες, λοιπόν, που ελετύγχαναν και με τα μαντευόμενα, με τα οποία βοηθούσαν κάθε άνθρωπο μεμνημένο ή αμύητο, επιβεβαίωναν το αλάνθαστο, το αληθινό, το ασφαλές του περιεχομένου της κοσμοθεωρίας των Μυστηρίων.

Η κοσμοθεωρία αυτή, όπως μας την διέσωσαν σοφοί συγγραφείς και μεμνημένοι της αρχαιότητας, απεκάλυψε ωρισμένους Νόμους Φυσικούς και Πνευματικούς, τους οποίους ο ανθρώπινος νους, σαν πεπερασμένος που είναι, μόνος του αδυνατεί να συλλάβει και να γνωρίσει.

Κάθε ουσία, κάθε μορφή, κάθε συνείδηση υπάρχει, κινείται, ενεργεί και εξελίσσεται, βάσει ωρισμένων νόμων, αιωνίων και ασαλεύτων. Τους νόμους λοιπόν αυτούς πρέπει να γνωρίζει εκείνος που θέλει να γίνει σοφός και να εξηγή τα φαινόμενα της ζωής.

Ας δούμε, λοιπόν, πιο αναλυτικά, πάνω σε ποιους νόμους στηριζότανε η λειτουργία των Χρηστηρίων.

Οι νόμοι αυτοί ήσαν, ο μεγάλος και βασικός νόμος της Φύσεως, η Νομοτέλεια, ο Νόμος του αιτίου και του αποτελέσματος, ο Νόμος του αντιπεπονηδός και ο νόμος ο σοφός της Ειμαρμένης. Τώρα ας επιχειρήσουμε, όσο μας είναι δυνατό και πολύ συνοπτικά, να δώσουμε μια ερμηνεία των νόμων τούτων.

Η καρδιά της φύσεως, έλεγε αρχαίος σοφός, είναι η Αγάπη. Σκοπός, η τελειοποίηση των συνειδήσεων που είναι τα παράγωγα των δυνάμεων της Φύσεως. Τέλος δε, η αποθέωση των ατομικών Εγώ... Η Δύναμη της Νομοτέλειας φωλιάζει μέσα σε κάθε συνείδηση και την ωθεί πάντα στο δρόμο για την τελειότητα. Η συνείδηση όμως, με το αυτεξούσιο και την αυτονομία που έχει, μπορεί και να

εκτρέπεται της φυσικής τροχιάς. Τότε όμως ο νόμος του αιτίου και του αποτελέσματος, μαζί με τον σοφό νόμο του αντιπεπονθότος, δημιουργούν τις δοκιμασίες και τον πόνο που οδηγούν στη Γνώση. Η δε Γνώση επαναφέρει τον εκτροχιασθέντα στον εξελικτικό ρου των φυσικών νόμων, για να τον βάλει στον δρόμο του λιτρωμού.

Οι δύο τελευταίοι Νόμοι συνιστούν την Ειμαρμένη κάθε ανθρώπου και κάθε λαού, την οποία μόνοι τους υφαίνουν, με τις σκέψεις τους, τους λόγους τους, τις πράξεις τους και τις ενέργειές τους, τις καλές ή τις κακές, τις φυσικές ή αφύσικες.

Και στο σημείο αυτό πάλι θα θυμηθούμε τον Θεϊόν Ιησού. Όταν Εκείνος απέτρεπε και επιτιμούσε ανστηρά τον Πέτρο με τα εξής λόγια: «Βάλε την μάχαιραν εις την θήκην, διότι μάχαιραν έδωκας, μάχαιραν θα λάβεις», απεκάλυπτε ότι εγνώριζε σαν Θεός, τον νόμον του αντιπεπονθότος, τον νόμον του αιτίου και του αποτελέσματος. Η γνώση τούτων αποτελεσματικά ηθικοποιεί τον θνητόν και τον αποτρέπει από πολλές δοκιμασίες και ψυχικές βασάνους.

Σ' αυτά λοιπόν τα υψηλά, τα υπεράνθρωπα, τα θεία, είχαν θεμελιωθεί τα τελούμενα άλλοτε εδώ. Εδώ δεν ακουγότανε το «Εκός οι βέβηλοι». Κάθε θνητός μπορούσε να βρει ανακούφιση, παρηγοριά, ενίσχυση. Εδώ ακουγότανε ευκρινώς η στοργική φωνή των Θεών. Το Χρηστήριο τούτο εδραίωνε στον αγνό άνθρωπο μία έλλογο πίστη, η οποία τον βοηθούσε ν' αντιμετωπίσει με θάρρος τις περιπέτειες της ζωής, γιατί εδώ εμάθαινε και εφείθετο ότι υπάρχουν πνευματικοί προσιπάτες ισχυροί, σοφοί, αγαθοί και δίκαιοι, οι οποίοι δεν αφήνουν τον άνθρωπο μόνο του στις αθλιότητες του Άδου.

Όταν θα επισκεφθούμε τα μνημεία και τα ιερά, θα αντικρύσουμε το Γυμνάσιο, το Στάδιο και το Θέατρο. Αυτά φανερώνουν οτι στον χώρο τούτο γινόντουσαν πολυπληθείς συγκεντρώσεις σε ωρισμένες εποχές. Οι εποχές αυτές ήταν η έναρξις των ηλυστασίων. Εώρταζαν εδώ οι αρχαίοι τα ΠΥΘΙΑ, τα ΣΕΠΤΗΡΙΑ, τα ΘΕΡΠΗΝΙΑ και τα ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ. Κατά ευτυχή σύμπτωση εορτάζουμε και μεις σήμερα την θερινή τροπή του Ήλιου, που νομίζω πως αντιστοιχεί στα αρχαία Σεπτήρια.

Ο Όμιλός μας, όπως είναι γνωστό, έχει καθιερώσει από τριάντα δύο ετών τον εορτασμό της έναρξης των τεσσάρων Ωρών του Έτους. Είναι οι μόνες φυσικές εορτές που έπρεπε οι άνθρωποι να πανηγυρίζουν με χαρά και ενθουσιασμό, εάν εγνώριζαν τη σημασία και την αγαθοποιό επίδραση που ασκεί ο Ήλιος κατά τις διάφορες Ώρες του έτους πάνω στους οργανισμούς και στο πνεύμα των κατοίκων της Γης.

Η επιστημονική εμπειρία κατώρθωσε να διαπιστώσει τις επιδρά-

[illegible]

πους της γης τα ρήματα των αθανάτων, οι οποίοι τόσο ενδιαφέροντο για την πρόοδο και την ευτυχία των ανθρώπων της γης. Οι άνθρωποι όμως περιφρόνησαν αυτό το μεγάλο και αγαθό επίτευγμα της επικοινωνίας με τους Θεούς. Οι άνθρωποι προτίμησαν αντί της αρετής, το πάθος, αντί της αγνότητας, την ανομία, αντί της σοφίας, την αμάθεια, τη μονομέρεια, αντί της ελλόγου πίστεως, τις διάφορες προλήψεις, την αδράνεια του νου, που φέρνει τον μαρasmus του πνεύματος.

Αυτή είναι η πραγματική αιτία που απέσβετο το λάλον ύδωρ, έπεσε χαμιά η δας των μυστηρίων και εσείγη η φωνή των Θεών.

Εάν, φίλες ψυχές, οι απόψεις που σας εξέθεσα και οι οποίες είναι βγαλμένες από συμπεράσματα πολυετούς μελέτης της Μυστηριολογίας και της Εσωτερικής Φιλοσοφίας, σας ικανοποιούν, προσέξτε τις και μελετήσατέ τις, ερευνήσατέ τις και κατοπιν να τις ενσπερνιστείτε. Εάν όχι, έχετε όλη την ευχέρεια να σπουδάσετε τα όσα σχετικά έχουν γραφεί, είτε από παλαιούς, είτε από σύγχρονους αμνήτους συγγραφείς, των οποίων το φανταστικό, το απίθανο, η διάθεση της διασπρεβλώσεως της αληθείας και η παντελής άγνοια της εσωτερικής αλήθειας, ωδηγούσαν την γραφίδα τους. Αυτό είναι δικαίωμά σας.

Εγώ μίαν ευχή έχω τώρα να κάνω για σας. Είθε η επίδραση του Δελφικού περιβάλλοντος να σας εμπνεύσει το πρόπον. Είθε να σας οδηγήσει στο δρόμο των καθαρμών του ηθικού και του ιδεολογικού σας κόσμου, ώστε, εξεγνιζόμενοι, να ακούσετε και σεις μια μέρα τους Σιβυλλικούς Ψιθόρους και να δεχθείτε τις ευλογίες του ουρανού. Είθε η ευτυχία και η υγεία να σας συντροφεύουν πάντοτε και να έρχεσθε συχνά στο χώρο τούτο, για να δοκιμάζετε τις πιο υψηλές πνευματικές απολαύσεις που μπορεί να πετύχει πάνω στη γη ο θνητός άνθρωπος».

Το πολυπληθές ακροατήριο παρακολούθησε την ομιλία με απόλυτη σιγή και στα πρόσωπα όλων εξοχριζόταν μια ψυχική κατάσταση που φανέρονε καταναγκαστική προσήλωση. Ο παλιός ομιλητής πέτυχε, με όσα είπε, να θίξει τις λεπτότερες ψυχικές χορδές και να αφυπνίσει νοσταλγίες για μια καθαρή Ελληνική ζωή, ζωή με τις χαρές της ψευδοείας, με τις πνευματικές και τις καλλιτεχνικές απολαύσεις της.

ΛΟΓΟΙ ΣΟΦΟΙ

Η πνευματική καλλιέργεια είναι ο γιατρός της ψυχής.

ΦΙΛΗΜΟΝΑ (Άπολις, απόστ. 11, Edmonds).

(Ψυχής ιατρός κατέλειπεν τα γράμματα).

*

Όποιος δεν κάνει κανένα κακό, είναι θεός από τη φύση του.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ (Γνώμαι μονόστιχοι, 234).

(Θεός πέφυκεν όστις ουδέν δρα κακόν).

*

Τα πάθη είναι σαν τη φωτιά και όποιος τα έχει καίγεται.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΤΥΑΝΕΑ (Φιλοστράτου, Επιστολαί, νς')

*

Η αρετή δεν αναγνωρίζει αφέντες. Αν κάποιος δεν συμφωνεί μ' αυτό και εξαγοράζεται με χρήματα, βρίσκει πολλούς αφέντες του εαυτού του.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΤΥΑΝΕΑ (Φιλοστράτου, επιστολαί, ιε).

*

Χώρα μου είν' ο κόσμος και θρησκεία μου να ζήνω το καλό.

Thomas Paine (1737- 1809).

*

Δίχως Λγάπη δεν υπάρχει ανάπτυξη, γιατί η Λγάπη ανήκει στη ζωή του πνεύματος, στον αληθινό εαυτό. Χωρίς Λγάπη, μάταιη είναι κάθε έρευνα.

N. Σρε Ραμ.

*

Ακόμα και αν κάποιος φέρεται άσχημα απέναντί σας, εσείς πρέπει να μάθετε να συμπεριφέρεστε καλά. Δεν είστε εσείς εκείνοι που θα τον τιμωρήσετε· υπάρχουν στο σύμπαν νόμοι που θα το αναλάβουν.

Ο. Αϊβανχόφ (Ο άνθρωπος κύριος του πεπρωμένου του).

*

Εκείνος που αποβλέπει στην ανθρώπινη δικαιοσύνη είναι ανόητος . Περισσότερο ανόητος είναι εκείνος που δεν ξεχνάει τις αδικίες που του έκαναν οι άλλοι και τις καλοσύνες που έκανε ο ίδιος.

Μοναχού Παϊσίου (Του αειμνήστου διορατικού αγιορείτη).

*

Πρέπει να ξέρετε ότι, αν δέχετε και διατηρείτε μέσα σας ορισμένα συναισθήματα, που δεν είναι ούτε φωτεινά, ούτε αγνά, αμέσως καταφθάνουν σκοτεινές οντότητες που τους αρέσουν αυτές οι ακαθαρσίες και σας ταλαιπωρούν και σας βασανίζουν.

Ο. Αϊβανχόφ (Για μια καινούργια ζωή).

Οι συνθήκες ζωής θα θελήσουν να μας αφαιρέσουν την πίστη μας στο καλό και αληθινό και τον ενθουσιασμό γι' αυτά... Δεν θα γίνει όμως κανένα εμπόδιο αιτία να συνθηκολογήσουμε, αν οι σκοποί μας είναι καθαροί και σταθεροί μέσα μας. Η δύναμη ενός Ιδανικού είναι ανυπολόγιστη.

ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΣΒΑΪΤΣΕΡ

*

Είναι ωραίο να θεωρούμε πατρίδα όλη τη γη, όλους τους ανθρώπους αδελφια μας και φίλους γιατί είναι όλοι παιδιά του Θεού.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΤΥΑΝΕΑ (Φιλοστράτου, Επιστολαί, μγ')

*

Αυτός δε (ο Σωκράτης) έμεινε όρθιος μέχρι που εχάραξε η αυγή και ανέτειλε ο ήλιος. Έπειτα αφού προσευχήθηκε στον ήλιο απεμακρύνθηκε.

ΠΑΛΤΩΝΑ (Συμπόσιο, 220 C)

(Ο δε φαίνεται, μέχρι έως εγένετο και ήλιος ανέστην έπειτα ώχρητ' ασιών προσευξάμενος τω ήλίω).

ΤΙΜΗ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Οι δημόσιοι υπάλληλοι της Νοτίου Κορέας θα λαμβάνουν εφεξής άδεια από τις υπηρεσίες τους στα γενέθλια των γονέων τους. Αυτό ανακοίνωσε το υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης της χώρας εξηγώντας ότι έτσι θα επιτρέπεται στους υπαλλήλους να εκφράζουν καλύτερα την ευλάβεια προς τους γονείς τους. Η εν λόγω ευλάβεια αποτελεί σημαντική πτυχή της διδασκαλίας του Κομφούκιου και μεγάλο μέρος του πληθυσμού τηρεί τη λατρεία των προγόνων. Η έλλειψη ευλάβειας προς τους γονείς θεωρείται αξιοκατάκριτη πράξη σ' αυτή τη χώρα.

(Από την εφημερίδα το «ΒΗΜΑ», 1 / 10 / 95)

Οι νέοι στην Αμερική

Εδώ στη δημοκρατική Αμερική, που όλοι οι δρόμοι της προόδου είναι ανοικτοί για όλους, υπάρχουν και νέοι που έχουν ανάγκη των ηθικών συμβουλών μας για να μην κυριαρχούνται από τα ζωώδη ένστικτά τους.

Ένα μεγάλο μέρος από αυτούς μεγαλώνουν δίχως την αγάπη των γονέων τους! Δυστυχώς ένα από τα τρία παιδιά εδώ ζουν χωρίς πατέρα ή μητέρα! Δραματική ζωή γι' αυτούς και είναι άξιοι της Χριστιανικής βοήθειας και του ανθρωπισμού.

ΑΙΩ. ΖΑΝΟΣ ΤΟΥΤΟΥΤΑΣ
DETROIT MICH

Προσευχή

Τον Πατριάρχά Ταρχόμ

Κύριε, η προσευχή μου είναι αυτή: Κόψε σύριζα τα ελαττώματα της καρδιάς μου.

Δος μου τη δύναμη να υποφέρω ανάλαφρα χαρές και λύπες. Δος μου τη δύναμη να ζήνω την αγάπη μου καρποφόρα στην υπηρεσία.

Δος μου τη δύναμη να μην απαρνέμαι ποτέ τον φτωχό και να μη γονατίζω ποτέ στον δυνατό.

Δος μου τη δύναμη να υψώνω το νου ψηλότερα από τις καθημερινές μικρότητες.

Δος μου τη δύναμη να θέτω τη δύναμή μου στη θέλησή σου με αγάπη.

Από τα «Σκόρπια πουλιά» του ιδίου

Μια μέρα θα μάθουμε πως ο θάνατος δεν μπορεί να μας αρπάξει τίποτε από όσα έχω κερδίσει η ψυχή μας, γιατί τα κέρδη της έχουν γίνει ένα μ' αυτήν την ίδια.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΝΩΣΙΝ

Του αειμνήστου ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

από το «Θεοσοφικόν Δελτίον», Δεκ. 1938

Είναι ανθρώπινον ο καθείς εξ ημών να ζητή ν' αποκτήσῃ δυνάμεις πνευματικὰς ἢ ἄλλης φύσεως, διὰ των οποίων να κατορθώῃ ἔργα ὑπέρτερα της συνήθους φύσεως του ανθρώπου. Είναι και αυτό ἀποτέλεσμα της φυσικῆς τάσεως, ἣτις προκαλεῖ και την ορμὴν πρὸς το εἰδέναι. Φέρομεν ἐντὸς μας το ἐνστικτον, την ορμὴν της ἀνεψώσεως του εἶναι μας και αὐτὸ το ἐνστικτον εἶναι τὸ αἷτιον των τάσεων τούτων.

Με την φυσικὴν ὁμῶς ταύτην ορμὴν ἀναμειγνύεται ὡς ἐπὶ το πολὺ και κάποια ἐγωϊστικὴ τάσις, μία ἐκδήλωσις ἐγωϊσμοῦ, ὅπως και με την ορμὴν πρὸς το εἰδέναι ἀναμειγνύεται ἡ περιέργεια ἢ και ἡ τάσις του να φαινόμεθα σοφοί. Ἡ ἐγωϊστικὴ δὲ αὕτη τάσις του ν' αποκτήσωμεν δυνάμεις ἀποβλέπει ὄχι εἰς το να κατὰστώμεν κρείσσονες ἑαυτῶν και να ἀνεψώσωμεν την ψυχικὴν μας κατὰστασιν, ἀλλ' εἰς το να διακριθώμεν των ἄλλων ἀνθρώπων, να κατὰστώμεν ὑπέρτεροι αὐτῶν.

Πολλάκις ἡ τάσις αὕτη δὲν εἶναι συνειδητὴ, δηλαδὴ ἐκδηλοῦται χωρὶς να το ἀντιλαμβανόμεθα και ὅταν μας το εἴπῃ τις ἐξεγερῶμεθα. Τοῦτο συμβαίνει, διότι κάθε σκέψης μας και κάθε ἐνέργειά μας περιστρέφεται ὡς ἐπὶ το πολὺ περὶ τὸ άτομόν μας, χωρὶς να το ἐννοῶμεν, διότι ἐστὶ ἔχομεν συνήθειαν. Εἴν, ὁμῶς, ἐξετάσωμεν βαθύτερα τα ἐλατήρια, τα οποία μας ὠθοῦν πρὸς την κατεΐθουσαν αὐτήν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θα τα διακρίνωμεν.

Ακόμη συντελεῖ πρὸς τοῦτο και ἡ ἀγνοία των πραγμάτων. Διότι γνωρίζομεν μὲν, ὅτι πολλοὶ ὅμοιοί μας κατώρθωσαν ν' αποκτήσωσιν τοιαύτας δυνάμεις και φανταζόμεθα, ὅτι και ἡμεῖς δυνάμεθα ν' αποκτήσωμεν αὐτάς, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν πρῶτον οποιὰς τινὰς δυνάμεις δύναται να ἐκδηλώσῃ το φωτεινόν πνεῦμα και ποίαν ὠφέλειαν δύναται ν' ἀρυσθῇ τις ἐξ αὐτῶν· και δεύτερον ποία ἐπήρξεν ἡ κατὰστασις αὐτῶν, ὅταν ἐπεχέρισαν ν' αποκτήσωσιν ταύτας, και ποίον δρόμον ἠκολούθησαν μέχρις ου φθάσωσιν εἰς το σημεῖον αὐτό. Ακόμη δὲν γνωρίζομεν με ποίους κινδύνους και ποίους ἐυθύνους περιβάλλεται ὁ

δρόμος προς απόκτησιν των δυνάμεων τούτων, όταν ο άνθρωπος δεν είναι ώριμος ως προς την ψυχικήν εξέλιξιν, ή είναι ηθικώς ανεργμάτως.

Ο τρόπος της αποκτήσεως των τοιούτων δυνάμεων αποκαλύπτεται δια της μνήσεως εις τας αληθείας της φύσεως. Και οι μύσται περιεβάλλοντο δια τεραστίων ενθυνών και φρικτοί όρκοι τους επεβάλλοντο δια να τους προστατεύσουν από των ενθυνών τούτων, καθόσον, ως λέγει Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, η εσωτερική αλήθεια γίνεται πολλάκις φορέυς καταστροφής δια τους αδυνάτους, ώσπερ μάχαιρα ή πυρ εις χείρας παιδίου, και δια τούτο συνεπέραινεν ότι «ου παντός είναι το νοείν», όπως οι Πιθαγόρειοι έλεγον, ότι «ου πάντα τοις πάσι ρητά».

Δια ταύτα ουδεμία ανάγκη υπάρχει να επιζητώμεν αμέσως και απροπαράσκευοι το μέγα τούτο· αλλ' αν φειδόμεθα της ψυχικής μας εξέλιξεως, πρέπει να επιζητήσωμεν να μάθωμεν πρότερον ποίος είναι ο δρόμος που φέρει προς την τελειοποίησιν του ανθρώπου και αυτόν τον δρόμον επείγει να ακολουθήσωμεν.

Οι αρχαίοι Έλληνες δεν ηγνόουν τους αποκρύφους νόμους της φύσεως. Εγνώριζον αυτούς και απόδειξις τούτου είναι η ύπαρξις των μαντείων, των ασζηπιείων και τόσων άλλων ιδρυμάτων, άτινα απετέλουν όργανα της ελληνικής θρησκείας. Αλλ' εις την γνώσιν των αποκρύφων τούτων νόμων της φύσεως εμύουν εν τοις μυστηρίοις μόνον εκείνους, οίτινες κατόπιν επιλογής και μακράς προπαρασκευής απεδεικνύοντο ικανοί, ώριμοι ψυχικώς και ηθικώς ανεπίληπτοι. Αυτοί ήσαν οι εκλεκτοί, οις εδόδοτο γνώναι τα μυστήρια της βασιλείας του Θεού. Επειδή δε εγνώριζον, ότι δεν επετρέπετο να δώσουν το άγιον τοις νεοί, ουδέ να βάλουν τους μαργαρίτας εμπροσθεν των χοίρων, ουδέν απεζάλυπτον εις τα συγγράμματά των περί των μυστηρίων τούτων, ούτε απέστειλλον εγκληματιζώς επί πληρωμή μαθήματα περί αυτών προς άτομα, των οποίων και τον χαρακτήρα και το ηθικόν ηγνόουν. Τοιούτον τι δεν θα ηδύνατο να έχη ως ελατήριον την αγάπην προς τον άνθρωπον και πρόθεσιν να βοηθήσουν αυτόν εις την ψυχικήν του πρόοδον.

Εθεώρουν όμως καθήκον των να προπαρασκευάζουν τους ανθρώπους δια την μύσην· και ούτως ιδρύθησαν αι φιλοσοφικαί σχολαί και ανεπτύχθη η ελληνική φιλοσοφία. Τους δε παραβάτας του όρκου της περί τα μυστήρια εχεμεθίας αι

προστατεύουσα το θείον έργον των μυστηρίων πολιτείαι επι-
 μώρουν δια θανάτου· και πάντες γνωρίζομεν ποίον κίνδυνον
 διέτρεξεν ο υψιπέτης ποιητής Λισχύλος, κατηγορηθείς ότι εις
 τας τραγωδίας του απεκάλυπτε μυστικά των μυστηρίων.

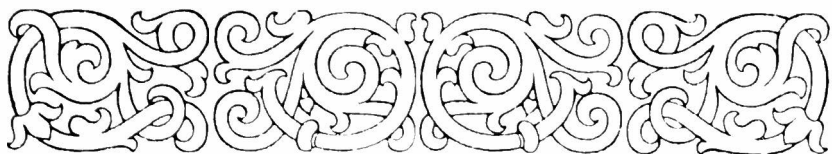
Αυτός είναι ο λόγος, δι'όν ο αποκρυψισμός ήτο λέξις
 άγνωστος παρά τοις αρχαίοις· ανεπτύχθη δε κατά τους νεω-
 τέρους χρόνους, όταν τα μυστήρια δεν ελειτούργουν πλέον
 και απωλέσθη η οδός προς την αλήθειαν και το φως.

Και η σύγχρονος Θεοσοφία καταδικάζει την σπουδήν περι-
 την γνώσιν των μυστηριωδών δυνάμεων της φύσεως και την
 απόκτησιν δυνάμεων. Ο Κρισναμούρτι εν τω βιβλίω αυτού
 «Στα πόδια του Διδασκάλου» λέγει τα εξής: «Μη επιθυμής ν'
 αποκτήσης ψυχικάς δυνάμεις. Αύται θα γίνωσι κτήμα σου,
 όταν ο Διδάσκαλος κρίνη, ότι επέστη η προς τούτο κατάλλη-
 λος στιγμή. Η βιαία ανάπτυξις των έχει ως αποτέλεσμα μεγά-
 λας ενοχλήσεις». Και περαιτέρω: «Εάν ο Διδάσκαλος αντιλη-
 φθή, ότι θα σοι ήτο χρήσιμον να αποκτήσης (τας δυνάμεις)
 αυτάς ταχύτερον, θα σοι είπη τίνι τρόπω θα δυνηθής να ανα-
 πτύξης ταύτας ακινδύνως. Μέχρι της στιγμής εκείνης είναι
 προτιμότερον να μη κατέχης αυτάς».

Αλλά δια να κρίνη ο Διδάσκαλός μας πότε επέστη η κατάλ-
 ληλος προς τούτο στιγμή, πρέπει πρώτον να παρασκευασθώ-
 μεν και είτα να εύρωμεν τοιούτον διδάσκαλον. Και ιδού τι
 πρέπει να αναζητήσωμεν πολύ πριν ή θελήσωμεν ν' αποκτή-
 σωμεν δυνάμεις.

Οι μύσται των αρχαίων μυστηρίων της Ίσιδος, των οποίων
 τα άντρα δεν ήσαν γνωστά εις τους πολλούς, έλεγον, ότι,
 όταν τις ήτο ώριμος προς μύησιν, ενεφανίζετο εις αυτόν καθ'
 ύπνους η θεά Ίσις και τον ωδήγει πού και πώς έπρεπε να
 κρούση την θύραν του ναού της.

(Διατηρήσαμε τη γλώσσα του συγγραφέα).

ΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΩΡΑ ΤΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΤΩΝΑ ΑΡΑΚΟΥΑΗ (1858 - 1932)

Οι διαλογισμοί οΐτινες σε απασχολούν καθ' ην ώραν τρώγεις έχουν μεγίστην επιρροήν. Όταν λαμβάνης την τροφήν σου, αφομοιοῖς εἰς τον εαυτόν σου πλὴν των υλικῶν στοιχείων και πνευματικὰ τα οποία εκπορεύονται εκ της διανοητικῆς διαθέσεως εἰς την οποίαν ερρίσκεισαι. Εάν ενώ τρώγεις διατελής εἰς ενεργέθιστον διάθεσιν, ἢ εάν μελαγχολήs, ἢ εάν φοβήσαι, δειλιάs, ἢ απελπίζεσαι, ἢ εάν διαλογίζεσαι αδικήματα κατὰ την οποίαν ἔχεις παράπονα, ἢ εάν τρώγης εσπευσμένως και εν ανησυχίᾳ, καθίστάs αναποφύκτως τα επιβλαβή ταῦτα στοιχεία, μέρος της συνστάσεώς σου, δηλαδή τα αφομοιοῖς βαθμυδόν και οὕτω γίνονται χρόνια εἰς την ψυχὴν σου. Η τροφή σου καθίσταται το μεταγωγικόν μέσον των ὀλεθρίων τοῦτων στοιχείων... Ενώσω την λαμβάνεις εν τοιαύτῃ διαθέσει πνεύματος, θα μεταφέρῃ εἰς την σύστασίν σου την ἀντίστοιχον βλάβην.

Το εν γαλήνῃ τρώγειν και μετὰ διαλογισμῶν ἢ συνδιαλέξεων τερπνῶν και ηρέμων, υγιῶν και ἀδρῶν, φέρει ἀνάλογον ρεῦμα εἰς την σύστασίν σου. Τότε αφομοιοῖς μετὰ της τροφῆς σου και στοιχεία της ψυχικῆς και διανοητικῆς υγείας. Ἐνεκα τοῦτου του ἐπιστημονικοῦ λόγου, πάσαι αι θρησκείαι παραγγέλλουγ ευχαριστίαν και προσευχὴν προ του φαγητοῦ. Η ἀπαγγελία των ιερῶν φράσεων ἐνθαρρύνει την ηρεμίαν του νου και επομένως ἐξασφαλίζει ἀρμονικοῦς διαλογισμοῦς κατὰ την διώκειαν του φαγητοῦ. Όταν γνωρίζης τον νόμον τοῦτον, δύνασαι πάντοτε, οσάκις θέτεις τι εἰς το σῶμα σου, να ρυθμίζης την διάνοιάν σου εν ἀρμονίᾳ προς το θεῖον...

Οὐκ ὀλίγα στοιχεία ενεργετιῶν στοχασμῶν δύνανται να ἔλθουν εἰς σε ὅταν τρώγης γαλήνιαίως, ηρέμῃ, ειρηνικῶς, αθορυβήτως. Οὐκ ὀλίγα στοιχεία ἐπιβλαβῶν στοχασμῶν δύναται να ἔλθουν εἰς σε ὅταν τρώγης εν βίᾳ, ερωσιζότητι, ανησυχίᾳ πνεύματος... Η δυσπιστία ἐφ' ἣ πολλοί παραπονοῦνται, ἀποδίδοντες αὐτήν εἰς το εἶδος της τροφῆς, ἀποδοτέα μάλλον εἰς τον τρόπον καθ' ὃν λαμβάνεται η τροφή.

Εάν αι ασχολίαι σου σε απορροφούν τόσοσιν ὥστε να μη ἔχῃς καιρόν να τρώγης εν γαλήνῃ και εσομονή, ἀλλά τρέχεις εἰς αὐτάs ἐνθὺς αφοῦ καταπίης το φαγητό σου, ἀναποδρά-

στως με τον καιρόν θα πάθης.

Το ευαρέστως τρώγειν δεν ταυτίζεται με την λαιμαργίαν... Ο λαιμαργός λαμβάνει πολύ ολίγον όφελος εκ της τροφής του... Ολίγη τροφή τρωγομένη εν αναπαύσει, μασσομένη βεβουλευμένος και μετά, ούτως ειπείν, βεβουλευμένης τέρψεως, θα σοι προσκομίση περισσότερον καλόν παρά τριπλασία τροφή τρωγομένη εσπευσμένως. Μετά την εν γαλήνη τρωγομένην τροφήν... εισχομίζεις στοιχία υγείας, ρώμης και γαληνιότητος.

ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΡΑΚΟΥΛΗ (Στοιχεία Βιονομίας, II,Θ)

Σημείωση: Διατηρήσαμε τη γλώσσα του συγγραφέα.

Τ Ο Α Κ Τ Ι Σ Τ Ο Φ Ω Σ

Μία ενδιαφέρουσα διήγηση

Ήταν Αυγουστιάτικο απόγευμα του 1978. Περίμενανε στην ανλή του Γέροντα στα Καλλίσια (τον διαορατικό Ιερομόναχον Πορφύριον) να τον δούμε τέσσαρες φίλοι, από τους οποίους οι δύο θα τον συναντούσαν για πρώτη φορά κι ήταν αγγινημένοι. Πλήθος επισκεπτών περίμενε και η ώρα περνούσε. Ο Γέροντας έβλεπε κόσμο από την προηγούμενη μέρα και ήταν κουρασμένος από ταξίδι. Σχεφθήκαμε να φύγουμε για να μη τον κουράσουμε, τουλάχιστον εμείς. Όμως θα έπρεπε οι δύο φίλοι να μη χάσουν την ευκαιρία να τον γνωρίσουν, δεδομένου, ότι την περίοδο εκείνη ο Γέροντας ήταν ακριβοθώρητος.

Αποφασίσαμε να μείνουμε μαζί με τον κόσμο που περίμενε. Ο Γέροντας δεχόταν χωρίς διακοπή. Αργά τη νύχτα ήρθε η σειρά μας. Όταν μπήκα στο κελλί του παραξενεύτηκα. Περίμενα να τον δω κατάκοπο κι' αντί γι' αυτό τον έβλεπα ξεκούραστο και ενδιαθέτο. Το πρόσωπό του έμοιαζε με ροδαλό πρόσωπο βρέφους, που μόλις είχε ξυπνήσει, μετά από πολύωρο ύπνο. Ποτέ, μέχρι τότε, δεν τον είχα δει έτσι. Εκείνο όμως, που με εξέπληξε περισσότερο, ήταν ένα παράδοξο φως, που τον περιέβαλε ολόκληρο και ιδιαίτερα στο κεφάλι. Το κελλί μόλις που φωτιζόταν αιωδρά μ' ένα κερί και κει μέσα όλα τ' αγχάλιαζαν σκιές, που χόρρεναν, καθώς η

φλόγα του κεριού τρεμόπαιζε. Όλα, εκτός από το Γέροντα, που ήταν λουσμένος στο φως.

Πρώτη μου φορά αντίκρυξα τέτοιο φως, που θα το έλεγα άγιο και άκτιστο, καθώς δεν έμοιαζε με κανένα από τα φυσικά ή τεχνητά φώτα και δεν υπήκουε στον νόμο της φωτοσκιάσεως. Ήταν ένα φως, που δεν φωτίζε από έξω τον Γέροντα, όπως του κεριού, αλλά που ξεχνυόταν από μέσα του προς τα έξω. Δεν του είπα τίποτα για το φως αυτό γιατί με συνήχε «τρόμος και έκστασις»...

Το (άλλο) πρωί έφθασε κεραιανός η είδηση: Εκείνη τη νύχτα ο Γέροντας υπέστη έμφραγμα... Όταν, μετά από καιρό, μπόρεσα να τον συναντήσω σε φιλικό του σπίτι, όπου, κρυμμένος από τον κόσμο, συνερχόταν λίγο, λίγο, το πρώτο που έκανα, ήταν να του ζητήσω συγγνώμη, γιατί, έστω χωρίς να είναι στις προθέσεις μου, τον κούρασα κι εγώ εκείνη τη νύχτα και το δεύτερο, να τον παραπονεθώ γιατί, αφού δεν αιθανόταν καλά, συνέχισε να δέχεται, χωρίς ανάπαυλα. Ο Γέροντας μου είπε: (...) Μη στενοχωριέσαι. Ήταν να γίνει αυτό. Η μεγάλη λύπη και η στενοχώρια δεν είναι από το Θεό, είναι παγίδα του διαβόλου(...)

Μετά από καιρό, πληροφορήθηκα ότι ο Γέροντας είπε σε πνευματικό παιδί του: Εκείνο το βράδυ που έπαθα το έμφραγμα, δεν άντεξα το πολύ φως.

Κ. Γιαννιτσιώτη (Κοντά στον Γέροντα Πορφύριο)

Η συμπεριφορά μας είναι διδασκαλία

Λένε ότι κάποτε ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης κατέβηκε, ένα ανοιξιάτικο απόγευμα, στην εξώπορτα του μοναστηριού του, και αζουμπώντας το χέρι του επάνω στον ώμο ενός νέου καλόγερου, του είπε: «Αδελφέ μου, ας κατεβούμε κάτω στην πόλη και ας διδάξουμε».

Ο σεβάσμιος διδάσκαλος και ο νεαρός μοναχός εξεγίνησαν προς την πόλη κουβεντιάζοντας. Στον δρόμο συνάντησαν μεριζούς χωρικούς, που έσκαβαν τους αγρούς τους, και εσταμάτησαν και τους ερώτησαν για τις καλλιέργειές τους. Πάρα κάτω κάποιοι άλλοι εγύριζαν από τα πηγάδι τους, με τις αξίνες και τις τσάπες τους φορτωμένες επάνω σ' ένα γαϊδουράκι. Τους χαιρέτησαν κι αυτούς και εβοήθησαν μάλιστα ένα μικρό κατσαρόμαλλο παιδάκι να καθίσει

και από επάνω στο γαϊδουράκι...

Περιπλανήθηκαν στους δρόμους, είδαν και κουβέντιασαν με νοικοκυρές που γύριζαν από την αγορά με τα ψώνια τους. Διάβηκαν την πλατεία, πέρασαν από τα μαγαζιά, ξαναβγήκαν στα περικόρνα, είδαν κόπτες που εκαζάριζαν, βόδια που ήσυχα έτρωγαν γρασίδι, παιδιά που έπαιζαν. Ένας βοσκός εγύριζε στο μαντρί τα πρόβατά του. Τα πουλιά πετούσαν προς τις φωλιές τους. Και την ώρα που ο ήλιος βασιλευε, ξαναβρέθηκαν, ύστερα από έναν μεγάλο περίπατο, στην εξώπορτα του μοναστηριού. Τότε ο νεαρός δόκιμος ερώτησε έκπληκτος: «Μα, πατέρα, πότε θα αρχίσουμε να διδάσκουμε?».

Ο σεβασμιος διδάσκαλος εκτίταξε με καλοσύνη μέσα στα μάτια τον μαθητή του και του είπε:

«Όλη την ώρα, παιδί μου, εδιδάσκαμε. Εξάναμε διδασχή την ώρα που περιπατούσαμε. Είδαμε - μας είδανε - προσέξανε την συμπεριφορά μας - και έτσι εκάναμε τη διδασχή μας. Παιδί μου, δεν αξίζει καθόλου να περιπατήσεις κανείς για να πάρει κάποιον να διδάξη, όταν διδάσχει την ώρα που περιπατεί».

Από το «Theosophist», (1956).

ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

Υπάρχουν δύο μορφές τυραννίας: Αυτή που σκοτώνει χωρίς δίκη και αυτή που δικάζει. Η πρώτη μοιάζει με τα θερμόαιμα θηρία που είναι πάντα σε ετοιμότητα. Η δεύτερη με τα λιγότερο επιθετικά που χρονοτριβούν. Και οι δύο είναι φοβερές και τοίτο γίνεται ολοφάνερο, αν πάρει κάποιος παράδειγμα τον Νέρωνα, που ορμούσε και δεν νοιάζονταν για δίκες και για τη δεύτερη τον Τιβέριο που εφαρμόζε τη μέθοδο της ενέδρας: ο πρώτος σκότωνε τα θύματά του χωρίς να το υποψιάζονται, ενώ ο δεύτερος αφού τα φόβιζε προηγουμένως για πολύ. Εγώ πάντως θεωρώ χειρότερες τις τυραννίες που προσποιούνται πως δικάζουν και παίρνουν αποφάσεις, σύμφωνα με τους νόμους δήθεν, ενώ στην πραγματικότητα καθόλου δεν τους σέβονται. Βγάζουν την ετυμηγορία που θα έβγαζαν και χωρίς δίκη.

ΑΠΟΛΑΘΝΙΟΥ ΤΟΥ ΤΥΑΝΕΑ (Φιλοσπάτου, *Τα εις τον Τυαν*, Απολλ. II, XIV, Μεταφρ. Φιλολογική ομάδα, «ΚΑΚΤΟΣ»).

ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΔΟΞΑΣ

Όταν έχετε στιγμές πνευματικής ζωής πολύ έντονης, όταν έχετε εξοπάσεις, ή ακούγοντας μουσική, ή όταν είστε αναστατωμένοι από ένα πολύ όμορφο θέαμα, τότε τη στιγμή εκείνη τρέφετε το σώμα σας της δόξας¹ και το δυναμώνετε. Αυτά τα συναισθήματα της αγάπης και τον θαυμασμού, αυτές οι μυστικιστικές συγκινήσεις είναι απολαυστή χάρη στα οποία το τρέφετε. ακριβώς όπως μια έγκυος γυναίκα τρέφει το παιδί της με το αίμα της, τις σκέψεις της και τα συναισθήματά της. Δεν μπορείτε να θρέψετε το σώμα σας της δόξας, παρά με τα πιο αγνά και τα πιο φωτεινά στοιχεία, γι' αυτό και πρέπει να είστε προσεκτικοί να κάνετε διαλογή στις σκέψεις σας και τα συναισθήματά σας. Και όταν έρχονται δραστικές στιγμές, όταν είστε ταρασμένοι ή αισθάνεστε μίσος, ζήλια, επιθυμία να εκδικηθείτε, θυμηθείτε αμέσως ότι καθαυστερείτε το σχηματισμό του σώματος της δόξας και αλλάζετε την κατάσταση σας.

Μερικοί άνθρωποι μπόρεσαν και είδαν το σώμα της δόξας σε ορισμένους Μύστες όταν βρισκόνταν σε κατάσταση ειρηνικότητας και έξωσης: το πρόσωπό τους ακτινοβολούσε, το φως ανάβλαζε από όλο τους το σώμα (...)

Μόνο το σώμα της δόξας είναι αθάνατο, γιατί τα στοιχεία που το αποτελούν είναι από μια άφθαρτη ύλη που δεν αποσυντίθεται (...) Σήμερα κάνουν το παν για το φυσικό σώμα, για να το ομορφύνουν, να το κάνουν εύκαμπτο, να το δυναμώσουν... Καλώς, δεν πρέπει να παραμελείτε το φυσικό σώμα όπως το έκαναν μερικοί θρήσκοι ή ασκητές στο παρελθόν. Μια μέρα όμως το φυσικό σώμα θα πεθάνει, και το σώμα της δόξας είναι αυτό που θα αρχίσει να εκδηλώνεται (...)

Με την ανιδιοτελή εργασία, τη θυσία, τη θεϊκή αγάπη, ο άνθρωπος κατασκευάζει το σώμα του της δόξας, το μεγαλώνει μέσα στο φως και την ομορφιά, και χάρη σ' αυτό το σώμα της δόξας ανασταίνεται και γίνεται αθάνατος...

Το σώμα της δόξας είναι μέσα μας υπό την μορφή ενός σπόρου...Και αυτή είναι η ανάσταση: η έντονη ζωή που ο άνθρωπος κατόρθωσε να δώσει στο σώμα του της δόξας με όλες του τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις πράξεις, που φέρνουν τη σφραγίδα της Θεότητας, δηλαδή που είναι εμποτισμένα με ανιδιοτέλεια, αυταπάρνηση και θυσία... Όλοι οι μεγάλοι Λάσκαλοι επέμεναν πάνω στην ανάγκη του να δίνετε, να είστε ικανοί να ξεριζώνετε κάτι από τον εαυτό σας για το καλό των άλλων.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ανεγερθεί παρά με το να δίνει μέσα

στο μεγαλύτερο φως και τη μεγαλύτερη αγνότητα... Το σώμα της δόξας είναι προς το παρόν ένας μικρός σπόρος που ο άνθρωπος έχει μέσα του· αυτός ο σπόρος όμως έχει τον ένδοξο προορισμό να τον κάνει (ο άνθρωπος) ένα Θεό... Ο Θεός τοποθέτησε στον καθ'ένα μας αυτόν τον μικρό σπόρο, αυτό το άτομο του σώματος της δόξας, που είναι ικανό να μας μετατρέψει σε μια θεότητα.

Όμιλιση Αίβανχόφ (Π γέννηση στα διάγρορα επίπεδα)

1. Τον πνευματικό αθάνατο οργανισμό.

ΕΙΜΕΘΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΑΙ ΚΑΙ ΟΧΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Όλα τα καλά και τα αγαθά είναι του Κυρίου, εις Εκείνον ανήκουν και εξ Αυτού προέρχονται, κατὰ χάριν και δωρεάν απονέμονται εις άπασαν την οικουμένην. Πλείς οι άνθρωποι είμεθα μόνον διαχειριστάι και οικονόμοι των αγαθών του Κυρίου, ποιμένες του πλούτου Αυτού, εργάται του αμπελώνος του Θεού, μίσθοιοι και δούλοι του οίκου Αυτού. Ες ουδένα άνθρωπον ανήκει τι, άπαντα εις τον Κύριον μόνον ανήκουν, τον Δοτήρα παντός αγαθοῦ (...)

Ο άνθρωπος δεν είναι ιδιοκτήτης και κύριος ουδενός αγαθοῦ. Μόνον ο Θεός είναι Κύριος πάντων, τα οποία δωρίζει και χαρίζει εις όλους ημάς. Ο άνθρωπος είναι διαχειριστής και οικονόμος μόνον των αγαθών, ουδέποτε δε κύριος και κάτοχος αυτών (...)

Είμεθα άραγε δίκαιοι διαχειριστάι και χρηστοί οικονόμοι των αγαθών του Θεού επί της γης; Κάμνομεν άραγε χρήσιν ή κατάχρησιν του πλούτου της χάριτος του Θεού; (...)

Ο Θεός δίδει εις τους ανθρώπους, εις όλους ημάς, πολλά αγαθά, ημείς οι άνθρωποι όμως δίδομεν εις τους συνανθρώπους ημών αγαθά ή κατακρατούμεν αυτά δια τον εαυτόν μας, ιδιοποιούμεθα τα χαρίσματα του Θεού και σφετεριζόμεθα τον πλούτον της χάριτός Του; Ο Κύριος φέρεται ως φιάνθρωπος, αλλά ο άνθρωπος μήπως συμπεριφέρεται ως μισάνθρωπος προς τον συνάνθρωπόν τον, προς τον πλησίον τον;

(Απομνημόνευμα από την ομιλία του στη Ρόδο στις 22 Οκτωβρίου 1994. Από το βιβλίο «Πειρηματική πορεία του Οικουμενικού Πατριάρχου στο Αιγαίο», Αθήναι 1995).

Η ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗ

Κάποτε που μιλούσε (ο Απολλώνιος ο Τριανεύς) σχετικά με την κοινοκτημοσύνη και δίδασκε ότι τα μέλη της κοινωνίας πρέπει να αλληλοβοηθούνται, πάνω στα δέντρα κάθονταν σπουργίτια σιωπηλά και μόνο ένα απ' αυτά πέταξε βγάζοντας φωνή σαν να ήθελε να παρακινήσει τα υπόλοιπα για κάτι. Αυτά, μόλις άκουσαν τη φωνή, σηκώθηκαν και πέταξαν φωνάζοντας γάτω από την καθοδήγηση του ενός. Ο Απολλώνιος συνέχισε την ομιλία του γιατί ήξερε τι έκανε τα σπουργίτια να πετάζουν. Δεν το εξήγησε όμως στους άλλους. Επειδή παρ' όλα αυτά όλοι σήκωσαν τα μάτια τους ψηλά κοιτάζοντας τα πουλιά και μεριζοί από άγνοια θεώρησαν το περιστατικό αξιοπερίεργο, ο Απολλώνιος ξέφυγε από τη ροή του λόγου του και είπε:

«Ένα παιδί, ενώ μετέφερε σιτάρι μέσα σε δοχείο, γλίστρισε. Στη συνέχεια συγκέντρωσε τους σπόρους απρόσεχτα και έφυγε, αφήνοντας πολλούς σπόρους στο τάδε στενό. Το σπουργίτι αυτό είχε την τύχη να δει το συμβάν και ήρθε να αναγγείλει και στα άλλα το απρόσμενο εύρημα και να τα καλέσει να συμαζούν».

Οι περισσότεροι ακροατές έφυγαν να πάνε εκεί, και ο Απολλώνιος συνέχισε να μιλάει σ' αυτούς που παρέμειναν συνεχίζοντας τον λόγο που είχε στο μυαλό του περί κοινοκτημοσύνης. Όταν ήρθαν και οι άλλοι, φωνάζοντας και γεμάτοι θαυμασμό είπε: «Βλέπετε με πόση επιμέλεια τα σπουργίτια φροντίζουν το ένα το άλλο και χαίρονται μ' αυτή την κοινοκτημοσύνη. Εμείς απαξιούμε για κάτι τέτοιο κι αν δούμε κάποιον να μοιράζεται, ό,τι έχει με τους άλλους, τον κατηγορούμε για σπατάλη, έπαρση και τα παρόμοια...

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ (Τα εις τον Τριανέα Απολλώνιον, Δ, III. Μεταφρ. Φιλόλ. ομάδα «ΚΑΚΤΟΣ».)

Ο τραγικότερος από τους ποιητές της αρχαίας Ελλάδος Εuryπιδής, μας λέει:

Κοινός είναι για όλους τους ανθρώπους ο ουρανός και η γη.

(Ελένη, 906-907).

(Κοινός γαρ έστιν ουρανός πάσιν βροτοίς και γαιΐ.)

Η ΑΝΑΠΑΥΣΗ ΕΙΝΑΙ Η ΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όσοι με το να βιάζονται να πρωτεύσουν σε όλα γρήγορα τα παιδιά τους, επιβάλλουν σ' αυτά υπερβολικούς κόπους απ' τους οποίους απαιδωνώντας χάνουν την όρεξή τους και βαρυνεστημένα από τέτοια βάσανα δε δέχονται τη μάθηση εύκολα.

Ακριβώς, όπως τα φυτό με τα κανονικά νερά θρέφονται και με τα πολλά πνίγονται, με τον ίδιο τρόπο και η ψυχή από τους κανονικούς κόπους ανυψώνεται και από τους υπερβολικούς βουλιάζει. Πρέπει, λοιπόν, να δίδουμε στα παιδιά τον καιρό ν' ανασαίνουν από τους αδιάκοπους κόπους, μη λησμονώντας, ότι ολόκληρη η ζωή μας είναι μορνωμένη στην ανάπαυση και στη δράση.

Γι' αυτό, όχι μονάχα η εγρήγορση, μα και ο ύπνος βρέθηκε..., όχι χειμώνας μονάχα, αλλά και καλοκαίρια, όχι μονάχα εργασία, μα και γιορτές. Κοντολογής η ανάπαυση είναι η τροφή της εργασίας.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ (Ηθικά, Περί παιδων αγωγής, 13)

Γράψτε μας τις απόψεις σας για τον «ΙΑΙΣΟ».

*

Γράψτε μας προτάσεις σας.

*

Συστήσατε το περιοδικό μας

Από τη σοφία της Ανατολής

ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥΣ ΣΕ ΑΡΜΟΝΙΑ

Καρδιά και νους πάνε μαζί, σα γάδι και στημόνι,
κ' υψαίνουνε το βίο μας, που τότες πια τελειώνει,
όταν τελειώσουν κ' οι κλωστής... Μα προσοχή μεγάλη,
να μη μας λείψη η μια κλωστή και μείνη μόνη η άλλη...

(Από το βιβλίο «Το κομπολόι του Δεσβίσι», Αθήνα 1943)

Για μια πεθαιμένη

Διαβάτη, μην ζλαιο τη λεγόμενη παρθένα.
Κι' εζεινή απ' της γης τη βαθειάν αγκαλιά
Ξανά θα προβάλει
Στον άσφατο κόσμο με ζάλλη
Και ίδια και ξένα
Τ' αρχαίο πουλάει σε νέα φωλιά.

ΚΩΣΤΗ ΠΛΑΜΑ

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Από τα «Ποικιά» του Πλουτάρχου

Για την φροντίδα του σώματος οι άνθρωποι βρήκαν δύο επιστήμες, την ιατρική και τη γυμναστική, απ' τις οποίες η μία φυλάει την υγεία του σώματος και τη ρόση του η άλλη. Για τις αρρώστιες της φυγής και τα πάθη φάρμακο είναι μόνο η φιλοσοφία. Γιατί μ' αυτήν υπάσχει και μ' αυτήν είναι δυνατό να μάθει ο άνθρωπος, ποιο είναι το ωραίο, ποιο το αισχρό, ποιο το δίξιο, ποιο το άδικο, τι γενικά είναι αυτό που πρέπει ν' αποφεύγει και τι αυτό που πρέπει να προτιμά.

Πώς να φέρεται κανείς στους θεούς, πώς στους μεγαλύτερους, πώς στους νόμους, πώς στους ανανθρώπους του, πώς στους γονείς, πώς στους άρχοντες, πώς στους φίλους, πώς στις γυναίκες, πώς στα παιδιά, πώς στους υπηρέτες. Ότι πρέπει δηλαδή, τους θεούς να σέβεται κανείς, τους γονείς να τιμά, τους μεγαλύτερους να υφίεται, στους νόμους να πειθαρχεί, στους άρχοντες να υπακούει, τους φίλους ν' αγαπάει, στις γυναίκες να φέρεται με φρόνηση, στα παιδιά στοργικά, τους υπηρέτες να μην ταπεινώνει. Και το πιο μεγάλο απ' όλα είναι, μήτε στις επιτυχίες να είναι κανείς παραχαυρούμενος, μήτε στις σηφορές παρακλητιμένος, μήτε στις ηδονές έλλειτος, μήτε στους θεμιούς παράφορος και θηριώδης.

Όλα τα αγαθά που προσέχονται από τη φιλοσοφία τα λογαριάζω περισσότερα. Γιατί το να επιτυχίς με αξιοπρέπεια είναι ευγένεια, το να επιτυχίς δίχως να προκιάεις φθόνο συνετό, το να περιορίζεις με το λογικό έλεγχο τις ηδονές, είναι του σοφού ίδιο και το να διαμύεις την οργή δεν αποτελεί γνώρισμα του τεχνότος.

(Περί παιδων αγωγής, 10 Μεταφρ. Ελλην. εκδοτ. οργανισμού)

Άλλες αρχαιοελληνικές απόψεις

Η φιλοσοφία καλλιεργήθηκε από την προσπάθειά μας για ν' αποκτήσουμε αληθείς γνώσεις.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ (Ανθολ. Στοβαίου ΚΑ, 27)

(Φιλοσοφία μεν γὰρ ἐπετηδεύθη ἐκ προσπάθειάς ἡμῶν τῆς πρὸς τὸ σοφόν)

*

Οι φιλόσοφοι είναι κυνηγοί της αληθείας

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (Διογ. Λαερτίου, Βίοι Φίλοσ. VIII,8)

(Οι δε φιλόσοφοι (θηραταί) τῆς ἀληθείας)

Η Νύχτα των χριστουγέννων

Τὸν Κωνστὴ Χαλαμά

Ανθολόγησι

Χριστούγεννα! περίχαρα η καμπάνα
κράζει, κ' η μάννα 'ς το παιδί,
Και το παιδί Χριστούγεννα! 'ς τη μάννα,
Κι ο κόσμος όλος τραγουδεί.

*

Κ' η νύχτα λάμπει από το μάγο αστέρι
Οπού τους Μάγους οδηγεί.
Το επουράνιο μυστικό το ξέρει,
Και χαίρεται ουρανός και γη.

*

Ο Χριστός να καίγονται γυρεύει
Γ' αιτών καρδιές, όχι κεριά,
Και με σπανρούς κανείς δεν τον λατρεύει
Και γονατίσματα βαρειά.

*

Γιατί λατρεύει το Χριστό

.....
Όποιος τον γυμνωμένο κρυφοντύνει
Και τον φτωχό τον ελεεί.

*

Όποιος την αδικία κεραινώνει
Και αγνό το μέτωπο κρατεί,
Κ' έχει οδηγό την Καλοσπύνη
Κ' έχει Θεό την Αρετή.

(Τα μάτια της ψυχής μου, 1892)

ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΗ ΧΩΡΑ

Όταν μία χώρα είναι σε κατάσταση να πει στον κόσμο:
«Οι φτωχοί μου ειν' ευτυχισμένοι, κι ούτε αγραμματούσυνη, ούτε
απελπισιά βρίσκεται ανάμεσά τους.

Τα κελιά στις φυλακές μου δεν έχουνε πια κρατούμενους, και οι
δρόμοι μου ειν' άδειοι από ζητιάνους.

Τίποτε δε λείπει από τους γερόντους μου. Δεν είναι βαρείς οι
φύροι μου.

Ειν' ο κόσμος όλος φίλος μου, γιατί κι εγώ είμαι φίλη της δικής τους
ειτυχίας».

Όταν είναι δυνατό ολ' αυτά να ειπωθούν, τότε εκείν' η χώρα θα
μπορεί να περηφανεύεται και για το Σύνταγμα και για την
Κυβέρνησή της.

Thomas Raine (1737 - 1809)

ΑΥΤΟΣΕΒΑΣΜΟΣ

Πρέπει να σέβεται κανείς τον εαυτό του περισσότερο από τους
άλλους ανθρώπους και ποτέ να μην πράττει κανένα κακό, είτε δεν
πρόκειται να το μάθει κανείς, είτε πρόκειται να το μάθουν όλοι οι
άνθρωποι.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ (Ανθολόγιο Στοβαίου Ms, 46)

*

Θα είσαι αξιοσέβαστος απ' όλους, εάν αρχίσεις πρώτα να
ντρέπεσαι τον εαυτό σου.

ΜΟΥΣΩΝΙΟΥ (Ανθ. Στοβ. ΑΑ, 6)

*

Ποτέ να μην γίνεις τίποτε αισχρό, ούτε μαζί με άλλον, ούτε
μόνος σου. Περισσότερο απ' όλους να ντρέπεσαι τον εαυτό σου.

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (Χρυσά Έπη, 11)

ΑΡΜΟΝΙΑ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ

Υποθέστε πως σήμερα είστε οργισμένος, σας ανέβηκε η πίεση. Αν δεν εναρμονίσετε τη διάθεσή σας με εκείνη της γης και του κόσμου, θα σας πονά το κεφάλι, θα είσθε σε δυσαρμονία με το σύμπαν. Αν ο εσωτερικός επισκέπτης σας εξήντηλησε, σας πήρε δυνάμεις, πρέπει να αναπαυθείτε ή να πιήτε κάτι, αν όμως μένετε χωρίς να κάνετε τίποτα, κινδυνεύετε να χάσετε την αρμονία. Είσθε σαν τον ακροβάτη, που σ' αυτή την περίπτωση, θα έχανε την ισορροπία του.

Να είστε σε αρμονία με το σύμπαν, αυτή είναι η νέα υγιεινή... Στο μέλλον η ανθρωπότητα θα βγάλει φωνές διαμαρτυρίας και θα επιστρέψει προς τη φύση. Θα θεραπεύεται καλύτερα με τον καθαρό αέρα, τις ηλιακές ακτίνες το πρωί με την αγνή τροφή, με κατάλληλη αναπνοή, με νηστεία και προ παντός με τη βοήθεια ήχων και χρωμάτων... Θα υπάρξει μία θεραπευτική του μέλλοντος διά της μουσικής και των χρωμάτων...

Η βάση της υγείας είναι η αγνότητα· αυτή που πρέπει να μπει στη ζωή μας για να θεραπευθούμε. Όλοι οι Διδάσκαλοι έδωσαν ιδιαίτερη προσοχή στην αγνότητα.

Ο. Αϊβανχόφ (Διάλεξη στις 14 / 5 / 1947)

Ο φιλόσοφος Απολλώνιος ο Τυανεύς προς τον αυτοκράτορα Τιβέριο

Επιστολή

Η σωστή άσκηση της εξουσίας είναι το σπουδαιότερο πράγμα. Ο καλύτερος άρχοντας είναι αυτός που κυβερνά πρώτα πρώτα τον εαυτόν του... Αν υπάρχει κάποια τάξη πραγμάτων, που πράγματι υπάρχει, και την επιβλέπει ο Θεός, ο δίκαιος... πρέπει να σκεφτεί πως ό,τι γίνεται είναι για το καλό. Προχώρα λοιπόν και κάνε το καλό, μοίρασε δικαιοσύνη, παρηγόρησε τους δυστυχισμένους. Έτσι θα διώξεις τα δάκρυα. Μη βάζεις πιο ψηλά το προσωπικό από το κοινό καλό, αλλά το κοινό από το προσωπικό.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ (Απολλωνίου του Τυανεύος Επιστολαί, νη')

ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ

K. N. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ζωή του ανθρώπου συνίσταται εις το να ενεργή, να αισθάνεται, να σκέπτεται και να αγαπά, διότι και η φύσις του είναι τετραπλή: υλιστική, αισθηματική, διανοητική και πνευματική. Και τας τέσσαρας αττάς πλευράς πρέπει να τας προσέχωμεν και να τας καλλιεργώμεν, ώστε να εξελίσσονται προς το τελειότερον, εν αρμονία προς την όλην πορείαν της ζωής, που είναι η εξέλιξις. Ο άνθρωπος είναι ένα μικρόν τμήμα της περικοσμίου ζωής, που έχει αναπνυχθή βραδύτητα, κατόπιν μακροτάτης πορείας εξέλιξεως, εν μέσω δυσκολιών και αντιξοοτήτων, διά να φθάση εις την υλικήν, αισθηματικήν, διανοητικήν και πνευματικήν κατάστασιν, εις την οποίαν ευρίσκεται σήμερον και από την οποίαν προχωρεί προς ένα τελειότερον μέλλον.

Είναι θαυμάσιον να αναλογισθῇ κανείς τι έχει επιτελέσει ο άνθρωπος και τι είναι δυνατόν ακόμη να επιτελέσῃ εις το υλικόν και το πνευματικόν πεδιον. Εν τοιούτοις δεν δύναται να κάμῃ την γην να στρέφεται ταχύτερον ἢ βραδύτερον περί τον άξονά της ἢ να περιεφέρεται με διαφωρετικήν ταχύτητα περίξ του ήλιου. Πρέπει να μελετήτορ νόμους της φύσεως και να κάμῃ καλήν χρήσιν των γνώσεων που αποκομίζει. Να ακολουθῇ ό,τι συντελεί εις την εξέλιξιν και να αποφεύγῃ ό,τι την επιβραδύνει.

Η σκληρότης, η κακία, η μισαλλοδοξία, ο πόλεμος είναι τρομεραί μάστιγες, που ταλανίζουν την ανθρωπότητα και επιβραδύνουν την εξελικτικήν πορείαν της προς μίαν ανωτέραν ζωήν. Μερικοί θεωρούν τον πόλεμον ως ένα αναγκαίον κακόν και νομίζουν ότι είναι δυνατόν να αποτελέσῃ μίαν κάποιαν λύσιν εις δημιουργηθεύσας δυσχερεῖς καταστάσεις. Δεν υπάρχει μεγαλύτερα πλάνη. Κανένas ποτέ πόλεμος δεν ἔλυσε δυσχερή προβλήματα. Απεναντίας τα περιέπλεξε, τα πολυπλοκώσαε και δημιουργήσε τρομεράς συνεπειάς δια την πνευματικήν εξέλιξιν των ανθρώπων. Το ίδιον ισχύει δια κάθε σκληρότητα. Καμμία τιμωρία δεν εθεράπευσε ποτέ, ούτε εξαλείφεινσε ποτέ, ένα κακούργον, ούτε εξαμεν ασφαλέστεραν την κοινωνίαν. Όσον ανσηρότερα αι ποινάί, τόσοσ τρομερότερα τα εγκλήματα. Δεν είναι η κακία που θεραπεύει το κακόν, αλλά η καλώςσνη και η συμπόνια. Είναι βεβαίως πολύ ευκολώτερον να

τιμωρούμε, παρά να διδάσκουμε. Να επιβάλλωμεν ποινάς εις τα αποτελέσματα, παρά να θεραπεύωμεν τας αιτίας. Όλοι αι τιμωρίαι είναι σκληραί, αναποτελεσματικά και βλακώδεις. Κανένα ποτέ παιδί δεν έγινε καλύτερον με τις τιμωρίες που του επιβάλλονται.

Ο άνθρωπος κατέχει θείας δυνατότητας. Αλλά περιβάλλεται, από τόσον πυκνήν ύλην, ώστε δεν βλέπομεν παρά την πλέον σκοτεινήν όψιν του. Εν τούτοις ο εσωτερικός άνθρωπος συνεχώς εξελίσσεται. Είναι ένας Θεός εν τω γίνεσθαι. Αλλά ευρίσκεται ακόμη πολύ μακράν από την θεοποίησίν του, όπως το μικρό παιδί ευρίσκεται μακράν από την ενηλικίωσίν του, όπως ο καρπός μακράν από την ωρίμανσίν του, όσον είναι ακόμη μικρός και άγουρος. Είμαστε υλικά όντα και δεν πρέπει να ντροπιάσωμε γι' αυτό. Με τα πόδια σπρεωμένα γερά επάνω στην Μητέρα - Γη, μπορούμε να πετάξουμε ασφαλέστερα στις υψηλές σφαίρες της διανοίας και στις ακόμη υψηλότερες του καθαρού πνεύματος.

Ο άνθρωπος της ύλης ενεργεί με υλικά κριτήρια, ο αισθηματίας κινείται από το συναίσθημα, ο διανοητής από την σκέψιν και ο πνευματικός άνθρωπος από την αγάπην. Οσονδήποτε σπουδαία και αν είναι η επιστήμη, δεν μας βοηθεί να συνδεθώμεν με την ζωήν. Η αγάπη όμως το επιτυγχάνει. Η αγάπη οδηγεί τα βήματά μας προς την κατανόησιν και την αρμονίαν. Μας βοηθεί περισσότερο παντός άλλου δια να κατακτήσωμεν την αμύθητον και την πρόδηλιν, διότι αποκαλύπτει την εσωτερικήν όψιν των πραγμάτων. Η αγάπη μας βοηθεί δια να γνωρίσωμεν τους ανθρώπους, μας φέρνει εις επαφήν με το εσωτερικόν Είναι του ανθρώπου, με τον εσωτερικόν του πλούτον, του οποίου δεν στερείται και ο πτωχότερος των ανθρώπων. Η αγάπη είναι ακατάβλητος δύναμις, μυστηριώδης ενέργεια, πολιτισμώτατον αγαθόν. Είναι δημιουργός και αναμορφωτής της ζωής. Η αγάπη γεμίζει και ομορφαίνει την ζωήν. Πόσον μελαγχολική καθίσταται η ζωή, όταν δεν υπάρχει αγάπη. Η αγάπη είναι το άνθος της κατανόησεως.

Η εξέλιξις βαδίζει από την άγνοιαν προς την γνώσιν, από το σκότος προς το φως, από το κακόν προς το καλόν, από τον χωρισμόν προς την ενότητα, από τον εγωισμόν προς την αυτοθυσίαν, από την αλληλοεξόντωσιν προς την αγάπην. Ποίος μπορεί να αρνηθή την εξέλιξιν και την ακατάβλητον δυνάμιν της; Αναμφιβόλως βαδίζει αργά, όταν την κρίνωμεν με τα ανθρώπινα μέτρα. Αλλά διατί να είμεθα ανυπόμονοι;

Αι στιγμαί της φύσεως είναι αιώνες και αι ημέραι της δημιουργίας είναι κοσμολογικοί περίοδοι. Αι μορφαί των όντων γεννώνται και πεθαίνουν αδιάκοπα, αλλά η ζωή η οποία τας εμψυχώνει είναι

αθάνατη και αιωνία. Δια μέσου των μορφών εξελίσσεται η ζωή. Ο σοφός δεν αιχμαλωτίζεται από τας μορφάς. Ατενίζει προς την ζωήν η οποία κρύβεται κάτω από κάθε μορφήν.

Ο αώνιος οδοιπόρος βαδίζει ακούραστα την αιτραπὸν της ζωής. Τα λάθη, αι λοξοδρομίας, αι αποτυχίαί είναι τα σκαλοπάτια που οδηγούν εις την επιτυχίαν. Τα εμπόδια, αι ασθένειαί, αι πώσεις, αι κακοτυχίαί, δεν αποθαρρύνουν εκείνον που είχε την ευτυχίαν να επιτύχη ένα οραματισμόν του τέρματος, εἴπω και αν ο οραματισμός δηήρησε μίαν μόνον στιγμήν. Το τέρμα είναι η κορυφή του βουνού. Είναι η ζωή εν ελευθερίᾳ, είναι η ζωή της Αληθείας, της Ενότητος και της Αγάπης.

(Δημοσιεύτηκε στο 14ο τεύχος του «ΛΙΣΟΥ», Ιούλιος 1959)

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ

Ηθικές υποθήκες

Ὅποιος προτιμάει τα αγαθά της ψυχῆς προτιμάει τα πιο θεϊκά· ὅποιος προτιμάει τα αγαθά του σώματος προτιμάει τα ανθρώπινα.

Απόσπασμα 37, έκδοση Diels - Kranz.

*

Η μεταμέλεια για τις άσχημες πράξεις είναι σωτηρία της ζωής.

Απόσπ. 43

*

Αυτός που αδικεί είναι πιο δυστυχισμένος από αυτόν που αδικείται.

Απόσπ. 45

*

Είναι μεγαλοφυΐα να υπομένουμε με προαότητα την ανάρμοστη πράξη.

Απόσπ. 46

*

Ο ενάρετος άνθρωπος δεν υπολογίζει τους φαιύλους που τον κατηγορούν.

Απόσπ. 48

Ὅποιος νικιέται ἀπὸ τὰ χρήματα, εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ ποτὲ δίκαιος.

Απόσπ. 50

*

Πολλοί, ἀν καὶ κάνουν τὶς πιο ἀσχημὲς πράξεις, χρησιμοποιοῦν τοὺς πιο ωραίους λόγους.

Απόσπ. 53α

*

Οἱ ἀνόητοι συνετιζόνται με τὶς δυστηχίες.

Απόσπ. 54

*

Πρέπει νὰ ζηλεύουμε τὰ ἔργα καὶ τὶς πράξεις τῆς ἀρετῆς καὶ ὀχι τοὺς λόγους.

Απόσπ. 55

*

Εἶναι καλὺτερο νὰ ἐλέγχουμε τὰ δικὰ μας σφάλματα παρὰ τὰ ξένα.

Απόσπ. 60

*

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀξίος ἢ ἀνάξιος, ὀχι μόνο με βάση ὅσα κάνει, ἀλλὰ καὶ με ὅσα σκέφτεται.

Απόσπ. 68

*

Δεν πρέπει νὰ δεχόμαστε τίποτε ευχάριστο, ἀν δεν μας ωφελεῖ ἠθικά.

Απόσπ. 74

*

Ἡ ἀπόκτηση χρημάτων δεν εἶναι κακό· εἶναι ὀμως το χειρότερο ἡ ἀπόκτηση χρημάτων ἀπὸ ἀδίκες πράξεις.

Απόσπ. 78

*

Ὅσοι με τὰ λόγια κάνουν τὰ πάντα ἀλλὰ με τὰ ἔργα τίποτα, εἶναι ψεύτικοι καὶ κατ' ἐπίφασιν μόνο ἐνάρετοι ἄνθρωποι.

Απόσπ. 82

*

Πολλοί ἀποφεύγουν τοὺς φίλους τοὺς, ὅταν οἱ τελευταῖοι πέσουν ἀπὸ τὴν ευπορία σὴν φτώχεια.

Απόσπ. 101

*

Ἡ ὁμορφιά τοῦ σώματος εἶναι ζωώδης στοιχείο, ἀν δεν στηρίζεται στο νοῦ.

Απόσπ. 105

Είναι εύκολο να βρεις φίλους, όταν είσαι ευτυχισμένος, αλλά, όταν είσαι δυστυχισμένος, είναι το πιο δύσκολο απ' όλα.

Απόσπ. 106

*

Η παιδεία είναι σπολιάδι για τους ευτυχισμένους και καταφύγιο για τους δυστυχισμένους.

Απόσπ. 180

*

Οι μεγάλες απολαύσεις δημιουργούνται από την παρατήρηση των ωραίων έργων.

Απόσπ. 194

*

Σωστή χρήση διαθέτει αυτός που δεν λυπάται για όσα δεν έχει, αλλά χαίρεται για όσα έχει.

Απόσπ. 231

*

Ο σοφός άνθρωπος μπορεί να πάει σε κάθε τόπο, γιατί πατρίδα της ενάρξεως ψυχής είναι όλος ο κόσμος.

Απόσπ. 247

*

Η δύναμη και η ομορφιά είναι τα αγαθά της νεότητας· η σωφροσύνη είναι το άνθος του γήρατος.

Απόσπ. 294

(Μετάφραση από Φιλολ. ομάδα «ΚΑΚΤΟΣ»)

Σημείωση: Όσοι ζητήσουν και το αρχαίο κείμενο, μπορούν να το βρουν και στην εγκυκλοπαίδεια «ΕΙΛΟΥ» στον τόμο αρχαίο Έλληνικό πνεύμα.

Η καταξιωμένη μεγάλη ελληνίστρια

Ζακλίν ντε Ρομιγί

της Γαλλικής Ακαδημίας

ΙΑΝΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Η JACQUELINE de ROMILLY είναι μία εξέχουσα ελληνίστρια της εποχής μας με διεθνή αναγνώριση. Ανάλωσε τη ζωή της στη μελέτη της αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και καρπός αυτής της αφοσίωσης είναι περισσότερα από είκοσι βιβλία της για τα μεγάλα κλασικά κείμενα, το αρχαίο θέατρο και τους τραγικούς, τον Όμηρο και τους σοφιστές, τα προβλήματα της Ελληνικής δημοκρατίας, τον ανθρωπισμό στην Ελληνική σκέψη, και την εξέλιξη του νόμου στα κλασικά κείμενα. Η ζωή της είναι μια αδιάκοπη σειρά συγγραφής και διδασκαλίας.

Είναι ομότιμος καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού, και στο College de France ίδρυσε ειδική έδρα στην οποία edίδαξε. Είναι μέλος της Academie des Inscriptions et Belles Lettres. Επιστέγασμα όλων, η εκλογή της στη Γαλλική Ακαδημία. Η αδιάκοπη προσφορά της στα Ελληνικά Γράμματα αναγνωρίστηκε με την εκλογή της στην Ακαδημία Αθηνών. Επίσης της εδόθη το βραβείο Ωνάση 1995.

Αποσπάσματα από το πρόσφατο εκδοθέν βιβλίο της

«Ο νόμος στην ελληνική σκέψη»

Υπάρχει ένας θείος νόμος που ρυθμίζει με ποιον τρόπο συμμετέχει το κάθε τι στην τάξη του σύμπαντος. Κατά τον Ησίοδο, σύμφωνα με το νόμο αυτό, αν τα ζώα αλληλοσπαράσσονται, οι άνθρωποι έχουν λάβει δωρεά τη δικαιοσύνη και ανταμειβονται, όταν ξέρουν να συμμορφώνονται. Η τάξη, ο κανόνας, η ευρυθμία που διέπουν το σύνολο του σύμπαντος, είναι αυτό για το οποίο οι άνθρωποι θα κληρωθούν επειδή πέτυχαν να κυριαρχήσουν στις πόλεις των... Ο «νόμος» αντιπροσωπεύει έτσι ένα ιδεώδες πολιτισμού. Είναι ο κανόνας καθ' εαυτό, το αξίωμα της τάξης, και οι άνθρωποι τον χάρισαν στον εαυτό τους, όπως ο Δίας τον χάρισε στον κόσμο.

Ο Αισχύλος γράφει στις Ικέτιδες (707 στ.)... «Μεσ' στους νόμους

της Δίκης, της πολύ τιμημένης, είναι τρίτη γραμμένη εντολή, τους γονείς σου να σέβεσαι» (...) Το παράδειγμα της ευγνωμοσύνης παραμένει στα Απομνημονεύματα του Ξενοφώντα (4^ο, 4, 24) και στη ρητορική του Αριστοτέλη (Α. 1374, 24) ως παράδειγμα **άγραφου νόμου**. Και στη Ρητορική εις Αλέξανδρον (Β. 1421b) τοποθετεί δίπλα στο σεβασμό προς τους γονείς, την ευεργεσία προς τους φίλους και την ευγνωμοσύνη προς τους ευεργέτες.

Εκείνος (ο Θουκυδίδης) δεν διατάζει να διαπιστώσει την αποτυχία του νόμου σε σχέση με την Φύση (...) Και συμπεραίνει: «Με λίγα λόγια είναι πολύ ανόητος εκείνος που νομίζει ότι είναι δυνατόν, όταν η φύση του ανθρώπου τον σπρώχνει με πάθος σε μια πράξη, να τον συγκρατήσει είτε ο νόμος, είτε άλλος κανείς φόβος» (Γ. 45, 7). Με τη λέξη **φύση**, εννοούμε βέβαια την ανθρώπινη φύση, τα πάθη, τις επιθυμίες.

Ο Ξενοφών προσθέτει (...) μια θεώρηση θρησκευτικής μορφής που δεν θα μπορούσαμε να αγνοήσουμε. Πράγματι, μόλις ο Σωκράτης, ολοκληρώνει την ανάπτυξη των πρακτικών ωφελημάτων του νόμου, εισάγει ένα νέο θέμα σχετικό **με τους άγραφους νόμους** (Δ. 4, 19). «Γνωρίζεις δε, ω Ιππία, είτε, κάποιους νόμους που λέγονται άγραφοι». Οι άγραφοι αυτοί νόμοι μόνο από τους θεούς ήταν δυνατόν να έχουν θεσπισθεί αφού σε όλες τις χώρες είναι οι ίδιοι και δεν θα μπορούσε να υπάρξει καμιά συμφωνία μεταξύ των ανθρώπων που τους αναγνωρίζουν. Εξ άλλου, οι θεοί αναλαμβάνουν οι ίδιοι να τιμωρήσουν εκείνους που δεν υπακούουν σε αυτούς τους νόμους. Έτσι, ακόμα και στα μάτια των θεών, η δικαιοσύνη ταιριάζεται με το σεβασμό στους κανόνες.

Στο δεύτερο λόγο (του Δημοσθένη) κατ' Αριστογέιτονος, (...) ο νόμος **αντλεί τη δικαίωσή του από το γεγονός ότι ανταποκρίνεται στην ίδια την τάξη της φύσης** (...) Το ζήτημα υπερασπίζεται την τάξη, τη φρόνηση, τη δικαιοσύνη εναντίον της παραφροσύνης, της φιλοδοξίας, της αταξίας, και αναφέρεται γι' αυτό στην τάξη του σύμπαντος (...)

Εξ άλλου η ιδέα της τάξης του σύμπαντος ήταν, από εκείνη την εποχή ένα παλαιό επιχείρημα για να προκαλέσει το σεβασμό στους νόμους (...) Στον Λίαντα του Σοφοκλή, η τάξη του σύμπαντος έχει αναφερθεί για να δικαιολογήσει την υποταγή στους κοινοίς κανόνες (...) Ο Σωκράτης στον Γοργία δεν παραλείπει ούτε αυτός να επικαλεστεί αυτό το επιχείρημα στο οποίο φαίνεται ν' αποδίδει

Πυθαγορική προέλευση: «Ακόμα λένε οι σοφοί, Καλλικλή, ότι τον ουρανό και τη γη και τους θεούς και τους ανθρώπους συνδέουν η επικοινωνία, η αγάπη, η κοσμιότητα, η σοφροσύνη και η δικαιοσύνη και ότι εξ αιτίας αυτών ονομάζουν το σύμπαν τούτο «κόσμο» και όχι ακοσμία, ούτε ακολασία (507e - 508a).

Ανθολόγηση από συνέντευξη που έδωσε στην Αθήνα τον περασμένο Ιούλιο. «Καθημερινή», 16-7-95

Προσπαθώ να μην εγκαταλειφθεί η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στη γαλλική εκπαίδευση και στα υπόλοιπα κράτη. Η εκπαίδευση πρέπει να δίνει στους ανθρώπους πνευματικά εφόδια, αλλά και τη γνώση ορισμένων αξιών και ενός πολιτικού ιδεώδους.

Τα κείμενα δεν εφοδιάζουν τον άνθρωπο απλώς με λογοτεχνική γνώση. Θα ήθελα πολλοί νέοι να έρθουν σε επαφή με αυτά τα κείμενα, ει δυνατόν από το πρωτότυπο ή αλλιώς από τη μετάφραση, έστω και αν μετά ακολουθήσουν ένα διαφορετικό δρόμο στη ζωή τους, γίνουν επιστήμονες, έμποροι, βιομήχανοι. **Η επαφή με την αρχαία ελληνική γραμματεία θα έχει διαμορφώσει τον χαρακτήρα τους και ένα σύστημα αξιών. Είναι πεπειραμένη γι' αυτό.**

Νομίζω ότι οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η Ευρώπη σήμερα είναι εκείνες που δίδαξε η κλασική Ελλάδα... Μάχομαι για τη διδασκαλία των ελληνικών με την ακράδαντη πεποίθηση ότι θα είναι χρήσιμη για την επιστήμη που θα διαλέξουν μετά, ότι θα τους χρησιμεύσει στη ζωή, στον τρόπο της σκέψης, στην επιλογή του σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού.

Όλοι οι πολιτισμοί γνωρίζουν στιγμές μεγαλείου και πτώσης. Έπειτα ξαναγνωρίζουν το μεγαλείο. Η Ελλάδα μπορεί να αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα σήμερα, αλλά έχει και επιτυχία σε τομείς όπως η ποίηση. Η συνέχεια με το παρελθόν δεν έχει διαρραγεί... **Η Ελλάδα του 5ου π.χ. αιώνα ήταν ένα θαύμα.**

Η δύναμη του κράτους είναι θέμα τύχης, ενώ η πνευματική δύναμη καλλιεργείται... Πρέπει να εκπαιδεύουμε ανθρώπους με ανοιχτό μυαλό, ικανούς με στέρεη ιδεολογία... Όταν με ερωτούν πώς θα επανακτήσει η κλασική παιδεία την τιμητική θέση της στον ευρωπαϊκό πολιτισμό, δεν έχω απάντηση. **Ελπίζω** και αναφέρω το εξής παράδειγμα: Ένα μήνα πριν από την πτώση του Τείχους, ποιος μπορούσε να φανταστεί τι θα συνέβαινε...

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Το ΑΛΦΑ και το ΩΜΕΓΑ της εξέλιξης

ΧΑΡΑΛΑ ΜΠΑΡΑΚΛΗ

Ορισμό της ελευθερίας βρίσκουμε στην αρχαιότητα κατά πρόγονους στους Στωϊκούς. Ο Επίκτητος στις «Διατριβές» λέγει ότι: «Ελεύθερος είναι αυτός στον οποίον γίνονται όλα σύμφωνα με τη θέλησή του και τον οποίον κανείς δεν μπορεί να εμποδίσει». Μετά βρίσκουμε ορισμό της Ελευθερίας στη Δήλωση της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας το 1776 και στη συντακτική συνέλευση της Γαλλίας το 1789. Ο πρώτος λέγει ότι: «Όλοι οι άνθρωποι επλάσθησαν ίσοι. Προικίσθησαν από τον Δημιουργόν από ορισμένα αναφαίρετα δικαιώματα και μεταξύ αυτών είναι η ζωή και η ελευθερία». Ο δεύτερος ορισμός λέγει ότι «Ελευθερία είναι το να κάμνει κανείς ό,τι θέλει και δύναται, αρκεί να μη βλάπτει τον εαυτόν του ή τους άλλους».

Όλα τα φιλοσοφικά συστήματα δέχονται την εξέλιξη των ψυχών, η οποία επιτυγχάνεται όταν υπάρχει ελευθερία· μόνο τότε κατορθώνει η ψυχή να εκδηλώσει χωρίς εμποδία τους νόμους, τις δυνάμεις και τις ιδιότητες που έχει **λευκό και να φθάσει τέλος στην απόλυτο αυτής ελευθερία που είναι η απελευθέρωσή της από τα δεσμά της ύλης**. Δηλαδή η ελευθερία είναι το ΑΛΦΑ και το ΩΜΕΓΑ της εξέλιξης. Υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι με το ψεύδος, την απάτη και τη βία επιβάλλουν δουλεία στους άλλους. Με αυτό διαταράσσουν την ισορροπία των δυνάμεων της φύσης οι οποίες κινούν τον κόσμο και έχει ως αποτέλεσμα την σπασμώδη της εξέλιξης των πνευμάτων. Άλλοι άνθρωποι από άγνοια των νόμων της φύσης υποβάλλονται μόνοι των σε δουλεία και δημιουργούν δεσμά στον εαυτόν τους και τα οποία δεν ζητούν να αποβάλλουν. Τα δεσμά αυτά είναι οι προλήψεις, οι δεισιδαιμονίες και οι διεστραμμένες ιδέες. Άλλοι πάλι εξαρτούν τις σκέψεις και τις πράξεις τους από τις ιδέες των άλλων και έτσι αποδεικνύονται ότι στερούνται κρίσης, αιτενέργειας και συνεύδησης. Οι ψυχές αυτές μένουν σπάσμες, παρά τον εξελικτικό νόμο της φύσης, γιατί οι ψυχικές ιδιότητες αυτών ατροφούν. Άλλο κακό για την ψυχή είναι η προσήλωσή της σε δόγματα ή ιδέες άλλων ανθρώπων.

Με τον τρόπο αυτό η ψυχή στερείται ελευθερίας και δεσμεύεται στην εξέλιξή της γιατί δεν λειτουργεί πλέον η δική τους νόηση, θέληση, και κρίση.

Κατά την άσκηση της ελευθερίας του ατόμου υπάρχουν όρια τα οποία θέτει ο ηθικός νόμος. Ο σοφός διδάσκαλος Σπύρος Νάγος μας λέγει: «Ο ηθικός νόμος της ελευθερίας δια της λειτουργίας του επιβάλλει και απαιτεί κατά την άσκησή του υπό των κοινωνικών ατόμων όπως έκαστον εξ αυτών βούλεται, θέλει, κινείται και ενεργεί κατά τάξιν ώστε να μη εμποδίζεται η εκδήλωση της βουλήσεως της θελήσεως, της κινήσεως και της ενεργείας των άλλων, ούτε δια των εκδηλώσεων αυτών να παρεμποδίζεται η πρόοδος και ευδαιμονία τους καθώς και η δική του πρόοδος και ευδαιμονία».

Ο ηθικός νόμος των ανθρώπων καθώς και οι πολιτικοί και κοινωνικοί του νόμοι πρέπει να στηρίζονται στους φυσικούς νόμους. Αυτό όμως δεν συμβαίνει πάντα και είναι ο λόγος για τον οποίο ανέκαθεν οι πνευματικοί άνθρωποι κατεδίδασκαν ορισμένους ανθρώπινους νόμους ως ανελεύθερους και μεροληπτικούς. Ο αείμνηστος Αντώνιος Αδριανόπουλος μας μιλάει αισιόδοξα για το μέλλον της κοινωνίας με τα λόγια: «Η φύσις επιτελεί το έργο της. Ωθεί πάντοτε και τα άτομα και τους λαούς προς την εξέλιξη και την ελευθερία και θ' ανατείλει κάποτε και επί της Γης η ημέρα της παρυσίσεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μακάριοι εκείνοι οίτινες θα συντελέσουν περισσότερο εις τούτο».

Η ελευθερία έχει όρια και είναι εκείνα που εξασφαλίζουν την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων στην κοινωνία και την καθολική πρόοδο. Θα πρέπει να τονιστεί ότι αποδέσμευση της ζωής δεν σημαίνει και αποχαλίνωση. Χρειάζεται ελευθερία, αλλά και συγχρόνως και φρόνηση και ηθική αντίληψη για να μην έρθουμε σε σύγκρουση με τους άλλους και με τον τρόπο αυτό προκαλέσουμε διαταραχή στις σχέσεις μας. Ο άνθρωπος διαθέτει το αρτεζιούστο και με αυτό μπορεί να ενεργεί θετικά ή αρνητικά σύμφωνα ή ενάντια με τους φυσικούς νόμους. Η θετική του δράση βοηθά την πρόοδο την ατομική και την ομαδική. Η αρνητική του δράση αναστρέφει τους όρους της αρμονικής συμβίωσης και δημιουργεί στασιμότητα στην εξέλιξη των πνευμάτων. Η φύση όμως πάντοτε προσδύει και αενάως εξελίσσει τις μορφές της. Γι' αυτό εφαρμόζει στοργικά μιν, αλλά αμελείατα προς τις συνειδήσεις εκείνες που παρεκλίνουν τον ηθικού νόμου, άλλον νόμον που είναι ο σφαιρονιστικός νόμος του **αντιπεπονθότος**, ο οποίος δια τον πόνον και της δοκιμασίας επαναφέρει τις ψυχές εκείνες που παρεκλίνουν από τον εξελικτικό δρόμο του φυσικού νόμου. Είς τα Χρυσά έπη του Περσέυου περιλαμβάνεται η λειτουργία του νόμου αυτού της φύσης με τα λόγια: «Οι άνθρωποι έχουν συμφορές τις οποίες οι ίδιοι δημιουργούν στους εαυτούς τους οι ταλαίπωροι». (Στ. 54)

Οι πεποιθήσεις και οι ιδέες των ανθρώπων είναι ζήτημα ενός εκάστου και μόνον και κανείς δεν έχει το δικαίωμα να εισέρχεται εις την συνείδηση του άλλου και να διακαοννίζει τις σκέψεις και τις ιδέες του. Εάν αυτές είναι πεπλανημένες ή σπρεβλές κανένα άλλον δεν βλάπτουν εφ' όσον μένουν στον ίδιο τον άνθρωπο. Εάν εκδηλωθούν ενεργά εις βάρος των άλλων, τότε πρέπει να τιμωρούνται οι βλαβερές πράξεις και όχι η ενδιάθετος πεποιθήσεως ή σκέψεως. Έχουμε συνεπώς υποχρέωση να σεβόμεθα τις αντιλήψεις των άλλων, είτε θρησκευτικές είναι, είτε κοινωνικές, είτε πολιτικές. Εάν αυτές παραβαίνουν τον ποινικό ή τον ηθικό νόμο θα υποστούν τις κυρώσεις αυτών. Εάν πάλι οι άνθρωποι υποπέσουν σε σφάλματα τα οποία διαφεύγουν τον ανθρώπινο νόμο, η Πνευματική Αρχή θα επιβάλλει τις πρέπεισες κυρώσεις. Ο σεβασμός της ελευθερίας και των πεποιθήσεων των άλλων είναι ύψιστο καθήκον για εκείνον που θέλει θα εξελιχθεί ψυχικά. Η συνείδηση του ανθρώπου επαναλαμβάνουμε δεν πρέπει να εμποδίζεται εις την ελευθέρα εκδήλωσή της. Η καταπίεση της συνείδησης δημιουργεί μία κατάσπαση δουλείας του πνεύματος, αποτέλεσμα της οποίας είναι ο πόνος, η λύπη, η απαισιοδοξία, η δυστυχία, πράγματα τα οποία δεν αφήνουν την ψυχή να εξελιχθεί και να εκδηλώσει ανώτερες ιδιότητες και δυνάμεις. Αντίθετα η ελευθερία της ψυχής έχει αποτέλεσμα την ψυχική άνεση, την χαρά την απόλαυση της ζωής, την αισιοδοξία και την ευτυχία. Εάν δεν υπάρχει απόλυτη ελευθερία συνείδησης, εάν δηλαδή η συνείδηση μαστίζεται από προλήψεις, από δεισδαιμονίες, από φοβίες, είναι αδύνατο να γνωρίσει το πνεύμα την αλήθεια. Επίσης εκείνο που μαστίζει την ψυχή και την κάνει δούλη είναι οι κακίες και τα πάθη. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι δούλοι των παθών τους. Ο θεός Ιησούς είπε: «Πας ο ποιών την αμαρτίαν, δούλος εστί της αμαρτίας», ο δε μέγιστος σοφός της αρχαιότητας Πρωταγόρας έλεγε: «Είναι αδύνατο να είναι ελεύθερος αυτός που υποδουλώνεται στα πάθη του και κυριαρχείται από αυτά» *(Ελεύθερον αδύνατον είναι το πάθει δουλεύοντα και υπό παθών κρατούμενον)*.

Πρώτο βήμα για την πρόοδο του ανθρώπου είναι η ελευθερία της σκέψεως. Οι ιδέες αποτελούν το υλικό για το οποίο η ανθρώπινη σκέψη κατορθώνει να γνωρίσει τον αντιζημενικό κόσμο και τις λειτουργίες των νόμων της φύσης. Για να επιτύχει όμως αυτό, η σκέψη πρέπει να λειτουργεί ελεύθερα χωρίς κανένα περιορισμό και χωρίς καμία άλλη παρεμβολή. Η αφοσίωση με την αλήθεια, τότε επιτυγχάνεται, όταν δεν εισχωρεί κανένας άλλος παράγων μεταξύ της ατομικής σκέψεως και της πραγματικότητας. Για να λειτουργεί

ομαλά η σκέψη και να επιτύχει το σκοπό της, δεν πρέπει να επηρεάζεται ούτε από προκαταλήψεις, ούτε από παντός είδους αδυναμίες ούτε να αναγνωρίζει φραγμούς ή όρια στην έρευνά της. Επίσης να μη επιρρεάζεται από τα δυσάρεστα γεγονότα και τις δοκιμασίες της ζωής. Ο Σοφοκλής λέει ότι: «Κι' αν βρίσκομαι μέσα στις συμφορές, όμως η εκπαίδευσή μου μ' έκανε ελεύθερο άνθρωπο». (Ανθολ. Στοβαίου ΠΘ,9).

Δεχόμεθα ότι όλα όσα συμβαίνουν στην φύση έχουν μια σκοπιμότητα και γίνονται κατά το νόμο της αιτιότητας. Επίσης δεχόμεθα ότι, όταν πάσχουμε, υπάρχει αιτιότητα, Θεία Δικαιοσύνη και αποβλέπει στην εξέλιξη της ψυχής μας. Πρέπει επομένως να μη υποκύπτουμε στα δυσάρεστα γεγονότα της ζωής, γιατί έτσι δεσμευόμαστε από τη θλίψη και είναι δυνατό να χάσουμε την ψυχική μας γαλήνη και την ελευθερία της σκέψης μας. Ο ονόμαυτος διορατικός ιερομόναχος Πορφύριος, που έχουμε παρουσιάσει στις στήλες του «ΙΛΙΣΟΥ», είχε ειπεί σε ένα συνομιλητή του: «Μη στενοχωριέσαι. Ήταν να γίνει αυτό. Η μεγάλη λύπη και η στενοχώρια δεν είναι από το Θεό, είναι παγίδα του διαβόλου».

Η ορθή αντίληψη των πραγμάτων έχει ως αποτέλεσμα την γαλήνη, την αφοβία και την αταραξία. Γι' αυτό πραγματικά ελεύθεροι είναι οι φιλόσοφοι, οι οποίοι υπέστησαν μία αληθινή παιδεία, όπως χαρακτηριστακά μας λέγει και ο Επίκτητος: «Μόνο οι πραγματικά καλλιεργημένοι είναι ελεύθεροι». (Μόνο τους παιδευθέντας ελευθέρους είναι).

Τα συμπεράσματα της σκέψης δεν θα είχαν αξία εάν δεν μεταδίδοντο δια του λόγου. Με τον τρόπο αυτό πολλαπλασιάζονται οι σκέψεις με την αλληλεπίδραση, με την σύγκριση και με τη σύγκρουση πολλές φορές. Πάντα δε επιζούν εκείνες μόνον οι σκέψεις που φέρουν το σπέρμα της αλήθειας. Βλέπουμε ότι αλληλεπίδραση και ελευθερία βρίσκονται πολύ κοντά σαν ένα πράγμα. Δεν γίνεται τίποτα εάν το ισχυρότερο δεν επιδράσει το ασθενέστερο. Με τον τρόπο αυτό αυξάνονται οι δυναμικότητες όλων των μορφών της φύσης καθώς και των ανθρώπινων ψυχών. Η απομόνωση δεν συντελεί στην ψυχική πρόοδο.

Μετά την ελευθερία της σκέψης και του λόγου έχουμε την ελευθερία της συνείδησης. Η συνείδηση πρέπει να αφήνεται ελεύθερη και ν' αναπτύσσεται μόνη της χωρίς να ζητείται δια του τρόπου, της βίας, της διαφθοράς ή υποδοúlωσής της σε οποιονδήποτε ζυγό, έστω και αν αυτός ο ζυγός νομίζεται ότι έχει σαν σκοπό την πρόοδο και την ευτυχία της. Όπως στην φύση επικρατεί ο νόμος της αρμονίας, που δεν επιτρέπει σε ένα σώμα να εισέρχεται στην τροχιά άλλου

σώματος, αλλά κάθε ένα επηρεάζει απλώς τα άλλα προς πιο γρήγορη πλήρωση του σκοπού των, έτσι και ο αγνός και σοφός άνθρωπος, ποτέ δεν εισέρχεται εις την τροχιά του άλλου ανθρώπου. Εξδηλώνει μόνο προς όλους αγάπη και βοηθά αυτούς όσο μπορεί στην πλήρωση του σκοπού των.

Το άτομο πρέπει να χαίρει ελευθερίας και σαν μέλος του συνόλου μιας πολιτείας. Θεμελιώδη στοιχεία της πολιτικής ελευθερίας είναι το δικαίωμα του κάθε πολίτη να συμμετέχει αμέσως ή εμμέσως στην ψήφιση των νόμων της πολιτείας. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, εάν οι νόμοι προέρχονται από τη θέληση ενός μονάρχη ή ενός δικτάτορος ή ολίγων ατόμων, τότε οι πολίτες υπόκεινται σε δουλεία. Επίσης ο άνθρωπος πρέπει να απελευθερωθεί από το φόβο για το τι λέει εις βάρος του η κοινωνία. Σχετικά ο Πυθαγόρας έλεγε, «Να γάνεις αυτά που νομίζεις πως είναι σωστά, έστω κι αν γάνοντας αυτά πρόκειται να σε κακολογήσουν γιατί ο όχλος είναι κακός κοιτῆς κάθε καλού πράγματος». (Λυθ. Στοβ. MS. 42). Κάθε ένας να μπορεί να πράττει ελεύθερα, ότι θέλει αρκεί να μη βλάπτει τους άλλους, αλλά και τον εαυτό του. Πρέπει επίσης να είναι απαλλαγμένος από τον φόβο της στέρηξης των μέσων της ζωής και τα δικαιώματα αυτά πρέπει να εξασφαλίζονται από μία δίκαιη κοινωνική οργάνωση με βάση την ισότητα. Θα πρέπει να θυμηθούμε τα φυσικότατα μεν αλλά τολμηρά λόγια του Ερριπίδη (Ελένη, 906), που λέγουν ότι: «Κοινός για όλους τους ανθρώπους είναι ο ουρανός και η γη». (Κοινός έστιν ουρανός πάντων ανθρώποις και γαῖα).

Τέλος ο άνθρωπος πρέπει να αποκτήσει την φυσική του ελευθερία, δηλαδή την πραγματική ελευθερία της ψυχής του που είναι η απελευθέρωσή της από τα δεσμά της ύλης. Αυτό αποτελεί την ανωτάτη βαθμίδα εξέλιξης που φθάνει με την διζή του μεν προσπάθεια αλλά και με την βοήθεια του Θείου Πνευματικού Κόσμου. Ελευθερώνεται τότε ο άνθρωπος από τα δεσμά της ύλης και τον νόμο των ενσαρκώσεων και του θανάτου. «Εάν ο Θεός ελευθερώσει υμᾶς όντως ελεύθεροι εστέ», είπε ο Θεός Ιησούς. Για να επέμβει όμως το Θείο Πνεύμα και να φέρει τον άνθρωπο στη λύτρωση, πρέπει πρώτα ο άνθρωπος ν' απαλλαγεί από τα πάθη του, τα ελαττώματά του και τις στρεβλές ιδέες του και κατόπιν να πλουτίσει τον νουν του με γνώσεις αληθινές και να ταυτίσει τη ζωή του με αυτές.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΜΙΣΤΟΣ - ΠΛΗΘΩΝ

ΤΟΥ ΛΕΙΜΝΙΣΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Γ. Γεμιστός - Πλήθων γεννήθη εις την Κωνσταντινούπολιν μεταξύ των ετών 1360 και 1367. Υπήρξε σπουδαίος φιλόσοφος, θαυμαστής του αρχαίου Ελληνικού πνεύματος και ιδιαιτέρως του Πλάτωνος, νεοπλατωνικός, γνωστικός, μυστικιστής. Έδωσε εις τον Μυστράν το ρίγος μιας Αναγεννήσεως των γραμμάτων και του πνεύματος, αφού είχε προηγηθή εκεί, εμφανιζομένη εις τας Θαιμασπιάς Εκκλησίας του Μυστρά, μία Αναγέννησις της ζωγραφικής, ένα ή δύο αιώνας πριν από την Αναγέννησιν της Δύσεως. Τον αγαπούσαν, τον εσέβοντο, τον απεχάλουν «ο φιλόσοφος». Ο Βησσαρίων τον ωνόμασε «μετά Πλάτωνα σοφώτερον των Ελλήνων, εξαιρουμένου του Αριστοτέλους». Ο Φραγκ. Φίλελφος εις επικήδειον επίγραφμά του «αρετής έμφυχον άγαλμα». Ο σοφός Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης κ. Ευάγγ. Φωτιάδης τον ονομάζει «εξαίσιον άνθος του εκπνέοντος Ελληνικού Μεσαιωνικού κόσμου και εμπνευστήν του Κων/νου Παλαιολόγου».

Η ζωή του Γ. Γεμιστού δεν είναι ακριβώς γνωστή εις τα πρώτα του βήματα. Εγεννήθη εις την Ηόλιν και ήτο υιός του Δημητρίου Γεμιστού, Πρωτονοταρίου της Αγίας Σοφίας. Νέος εξήρσεν εις την Αδριανούπολιν, όπου εχρημάτισε μαθητής του Ελισσαίου, Ιουδαίου Ελληνιστού, τον οποίον αργότερον έκατασαν εις την περάν, ως αιρετικό και μάγον. Από αυτών ο Γεμιστός εμνήθη εις τας διδασκαλίας του Ζωροάστρου και των αρχαίων Ελλήνων. Αργότερον διετέλεσε μαθητής του Δημ. Κυδώνη, μαζί με τον μετέπειτα αυτοκράτορα Μανουήλ Παλαιολόγον.

Κατά το 1405 ο οικουμενικός Πατριάρχης δυσηρεστήθη από τας διδασκαλίας του Γεμιστού εις την Κων/νιν, διότι ο Γεμιστός ενεφανίζετο ως θαυμαστής του αρχαίου Ελληνικού πνεύματος, της Ελληνικής θρησκείας και των συγγραμμάτων του Πλάτωνος. Περίπτωσης εξαιρετικώς ύποπτος δια τα μισαλλόδοξα περιορισμένα πνεύματα του Μεσαιωνικού Βυζαντίου. Περιπέσας εις την Πατριαρχικήν δυσμένειαν, φρόνιμον ήτο να απομακρυνθή από την Βασιλεύουσιν. Οι Παλαιολόγοι, οι οποίοι τον αγαπούσαν και τον επροστάτευον, τον απέστειλαν εις τον Μυστράν, του οποίου Δεσπότης ήτο τότε νεαρός Θεόδωρος, υιός του αυτοκράτορος Μανουήλ.

Εις τον Μυστράν - «του Μυζηθρά το κάστρον» κατά το χρονικόν

του Μορέως - ο φιλόσοφος ταχέως επεβλήθη εις όλους. Ωμιλούσε μετά σταθερότητας και αυτοπεποιθήσεως. Η ομιλία του υπενθύμιζε το «Αιτός έφα» του Πυθαγόρου. Απέκτησε την φήμην του παντογνώστου. Η γλώσσα την οποίαν μεταχειρίζετο ήτο η αρχαία Ελληνική, χαρακτηριζομένη από την επιγραμματικότητά της. Ήτο εκείνο το οποίον κατά την αρχαιότητα απεκάλούν «ομιλίαν Λακωνικήν».

Κατά το 1416 ο Γεμιστός απέστειλε μακροσκελές υπόμνημα «Προς τον βασιλέα Εμμανουήλον, περί των εν Πελοποννήσῳ πραγμάτων», εις το οποίον ανέπτυξε την άποψίν του ότι, όπως κατά την αρχαιότητα, ούτω και νυν, η Πελοπόννησος πρέπει να γίνη το ορμητήριον ενδόξων Ελληνικών έργων. Ότι οι κάτοικοι της Αυτοκρατορίας είναι Έλληνες και όχι Ρωμαίοι, όπως απεκαλούντο οι Βυζαντινοί. Ότι το Δεσποτάτον του Μορέως - η Πελοπόννησος - πρέπει να οργανωθή πολιτικώς, στρατιωτικώς και κοινωνικώς. Να καταργηθούν τα μισθοφορικά στρατεύματα, τα οποία είχαν αποβή μάστιγες του πληθυσμού. Να αναπτυχθή η γεωπονία και η κτηνοτροφία, ώστε οι κάτοικοι να συνδεθούν με την γην και να αγαπήσουν την χώραν, ώστε να γίνουν πρόθυμοι υπερασπισταί της. Εκ των κατοίκων, όπως εις την «Πολιτείαν» του Πλάτωνος, άλλοι πρέπει να ασχολούνται με τα πολεμικά έργα και άλλοι με τα ειρηνικά, συνεισφέροντες δια την συντήρησιν των στρατευομένων. Ότι οι αναρίθμητοι μοναχοί είναι ανωφελείς και επιβλαβείς εις την κοινωνίαν και το Κράτος. Ότι η θανατική ποινή, καθώς και αι ποινάι του ακρωτηριασμού (τύφλωσις, ρινοκοπία, αποκοπή της γλώσσης ή των χειρών), τώσον διαδεδομέναι κατά τους Βυζαντινούς χρόνους, είναι απάνθρωποι και πρέπει να καταργηθούν.

Το ανακαινιστικόν πρόγραμμα του Γεμιστού ήτο ευρύτατον και πιθανώς να απέβαινε σωτήριο δια το καταρρέον Βυζάντιον, εάν εφημερῶετο. Αλλά ο αυτοκράτωρ Μανουήλ Παλαιολόγος εκώφευσεν εις το υπόμνημα του Γεμιστού. Μετά οκταετίαν ο φιλόσοφος απέστειλε δεύτερον υπόμνημα εις τον Δεσπότην του Μυστρά Θεόδωρον Παλαιολόγον. Αλλά και αυτός εκώφευσε. Τοιουτοτρόπως οι Παλαιολόγοι δεν ήρπασαν την ευκαιρίαν να οργανωθή ο Μορέας, 30 χρόνια πριν πέση η Βασιλεύουσα εις τας χείρας των Τούρκων.

Ο Γεμιστός έσχε πολλούς και ονομαστούς μαθητάς. Τον Βησσαρίωνα, μητροπολίτην Νικαίας, μετέπειτα Καρδινάλιον και παρ' ολίγον Πάπαν, τον Ισιδωρον, επίσκοπον Μονεμβασίας, μετέπειτα Μητροπολίτην Κιέβου και πάσης Ρωσίας και αργότερον Καρδινάλιον, τον Γεώργιον Γεννάδιον, μετέπειτα Πατριάρχην

Σχολάριον, τον Μάρκον Ευγενικόν, Επίσκοπον Εφέσου και αρχηγόν των ανθωνωτικών, τον Ιω. Μόσχον, Νικ. Χειλάν, και άλλους.

Κατά το 1436 ο Γεμιστός εκλήθη εις την Κων/ιν από τον αυτοκράτορα Ιωάννην Παλαιολόγον, δια να λάβη μέρος εις την αποστολήν, η οποία προητοιμάζετο δια την μετάβασιν εις Ιταλίαν, προς πραγματοποίησιν της ενώσεως των Εκκλησιών (Ανατολικής και Δυτικής). Ο Γεμιστός ήτο ανθωνωτικός, διότι θεώρει αδύνατον την πραγματοποίησιν της ενώσεως. Αλλά δεν ήτο φανατικός και δεν αντέδρασε, διότι το ενδιαφέρον του απορροφούσε κυρίως η Πλατωνική φιλοσοφία. Αντιθέτως ο Βησσαρίων και ο Ισίδωρος ήσαν ενωτικοί και εις αυτούς εστηρίζετο ο αυτοκράτωρ Ιωάννης, επιθυμών την ένωσιν, με την ελπίδα της ενισχύσεως του Βυζαντίου εκ μέρους του Πάπα και των ηγεμόνων της Δύσεως, αντί να ακολουθήσιν τας συμβουλάς του Γεμιστού να αποβούν οι Έλληνες ισχυροί, εκπαιδευόμενοι και ασκούμενοι εις τα όπλα, αφού απαλλαγούν από τας μάστιγας των μισοφορών και μοναχών και αφού αγαπήσουν τη γην. Φανατικός ανθωνωτικός ήτο ο Μάρκος Ευγενικός. Ο Γεννάδιος ήτο κατ' αρχάς ενωτικός, μεταπηδήσας εις το στρατόπεδον των ανθωνωτικών μετά την επιστροφήν από την Ιταλίαν. Αργότερον ο πορθητής Μωάμεθ τον ανηγόρευσε Πατριάρχην Κων/πόλεως.

Το 1437 ανεχώρησεν η αποστολή δια την Ιταλίαν. Πρώτον έφθασεν εις την Βενετίαν. Απ' εκεί, το 1438, εις την Φερράραν και τέλος εις την Φλωρεντίαν, όπου ο Γεμιστός επροστατοούσεν εις τας περί Πλάτωνος συζητήσεις. Εις Φλωρεντίαν υποθετήθη και πραγματοποιήθη η ιδέα του της ιδρύσεως μιας νέας Πλατωνικής Ακαδημίας. Εκεί ο Γεμιστός εξελλήνισε το όνομά του, μετονομασθείς «Πλήθων».

Είναι γνωσταί αι ταλαιπωρίαί της αποστολής εις την Ιταλίαν, αι ταπεινώσεις τας οποίας της επέβαλεν ο Πάπας, ο πειθαναγκασμός δια την υπογραφήν της θνησιγενούς συμφωνίας περί της ενώσεως των Εκκλησιών και η αόλβια επιστροφή εις τα ίδια.

Ο Γεμιστός - Πλήθων επέστρεψεν εις την Πελοπόννησον, όπου εξηκολούθησε το φιλοσοφικόν του έργον, προκαλέσας άνθισιν πνευματικής ζωής και πολιτισμού εις Μυστράν, τον οποίον ο Κων/νος Παλαιολόγος ανεκηρέχθη Δεσπότης το 1443 και όπου εστέφθη αυτοκράτωρ των Ρωμαίων το 1449, δια να αποβή μετά τετραετίαν ο τραγικός ήρως και ο συγκινητικός θρύλος του υποδούλου ελληνισμού.

Εις τον Μυστράν ο Πλήθων εκεκλοφόρησε την φιλοσοφικήν του μελέτην «Περί ων Αριστοτέλης προς Πλάτωνα διαφέρεται», εις την

οποίαν αξιολογεί τον Πλάτωνα ανώτερον του Αριστοτέλους. Η μελέτη προεκάλεσε θύελλαν, διότι ο Αριστοτέλης, του οποίου τα συγγράμματα εγνώσθησαν δια των Αράβων μεταφραστών και σχολιαστών εις την Ευρώπην, ήτο ο αγαπημένος της Εκκλησίας, ο ακρογωνιαίος λίθος της σχολαστικής φιλοσοφίας του Μεσαίωνα και της Δυτικής ιδία Θεολογίας. Ο Γεννάδιος αντέδρασε μετά βιαστικότητος κατά των απόψεων του παλαιού Διδασκάλου του, απευθυνθείς εις τον Δεσπότην του Μυστρά Κων/νον Παλαιολόγον, προσπαθών να τον πείση ότι ο Πλήθων πλανάται και ότι ο Αριστοτέλης είναι ανώτερος του Πλάτωνος. Βιαιότερος ο Τραπεζούντιος επετέθη μετά οξύτητος, όχι μόνον κατά του Πλήθωνος, αλλά και κατά του Πλάτωνος, ονομάσας τον τελευταίον «εξώλην, μέθυρον, ληστήν». Αντιδρών ο Πλήθων απεπετέθη κατά του Αριστοτέλους. Και επειδή ο Γεννάδιος είχε ονομάσει τον Πλήθωνα «ο μηδέν ποτε εις φιλοσοφίαν μέγα συγγραψάμενος», ο Πλήθων, δια να τον διαψεύση έργω, έγραψε μακροσκελές φιλοσοφικόν σύγγραμμα, το οποίον επέγραψε «Νόμων συγγραφή».

Εις την μεταξύ Πλάτωνος και Αριστοτέλους περί πρωτείων διαμάχην δεν πρόκειται βεβαίως να επέμβωμεν. Ο Αριστοτέλης ήτο ο αγαπημένος του Μεσαίωνα φιλόσοφος. Δεν ήτο όμως τοιαύτη και η γνώμη των παλαιότερων. Ο Διογένης Λαέρτιος, γράφων τον Γ' μ.Χ. αιώνα τους βίους των Ελλήνων φιλοσόφων, πολύ ολίγας σελίδας αφερώνει εις τον Αριστοτέλη, όχι μόνον έναντι των σελίδων του Πλάτωνος, αλλά και πολλών άλλων, Στωϊκών, Κυνικών, Επικουρείων. Αλλ' ας επανέλθωμεν εις την «Νόμων συγγραφήν» του Πλήθωνος.

Μετά τον θάνατον του φιλοσόφου του Μυστρά, όστις επήλθε κατά το 1452, και την κατά το επόμενον έτος εκπόρθησιν της Κων/πόλεως, ο Γ. Γεννάδιος, ήδη οικουμενικός Πατριάρχης Σχολάριος, έλαβε το χειρόγραφον του έργου του Μυστρά Δημήτριος Παλαιολόγος, θεωρών τον Πλήθωνα παραβάτην και αποστάτην του Χριστιανισμού. Ο Πατριάρχης έβλεπε τον Πλήθωνα ως οπαδόν και υποστηρικτήν της Ελληνικής πολιτείας, συνεχιστήν του οραματισμού του αυτοκράτορος Ιουλιανού. Και απεφάσισε να καύση το χειρόγραφον, διατάξας σπένμα να καούν και όλα τα αντίγραφα του. «Ουκ αφανισμού μόνον χάριν, αλλά ποινης έίνεζα μάστιγα, δοθίηναι πυρί πεποιζαμεν το βιβλίον», γράφει ο Σχολάριος. Το καθατήριον πυρ, παλαιά και έξοχός μέθοδος αντιρρούσεως των ετεροδοξούντων.

Αλλ' ο μαθητής του Πλήθωνος Δημ. Καβάκης διετήρησε τα αποσπάσματα που είχε ο ίδιος αντιγράψει και έτσι διασώθηκαν μερικά

μόνον αποσπάσματα από το χειρότερον έργο του Πλήθωνος «Νόμων συγγραφή», δηλαδή τα 4½ πρώτα Κεφάλαια του Α' βιβλίου, 2 Κεφάλαια του Β' βιβλίου και 9 Κεφάλαια, όχι όλα πλήρη, του Γ' και τελευταίου βιβλίου. Επίσης εσώθη ο πίναξ περιεχομένων του όλου έργου, καθώς και σύνοψις των θεμάτων του.

Ποίον το περιεχόμενο του έργου, το οποίον ο Πατριάρχης έζηρ-
νεν άξιον πυρός, καταφαίνεται από τα διασωθέντα αποσπάσματα,
αλλά και από το περιεχόμενο επιστολής του ιδίου Πατριάρχου
προς Ιωσήφ τον Έξαρχον, από το οποίον προκύπτει - πλὴν άλλων -
ότι, **μετά τον Πυθαγόραν, τον Εμπειδοκλέα, τον Πλάτωνα και**
τόσους άλλους, και ο Πλήθων επίσης εδέχετο και edίδασκε την
μετενσάρκωσιν: «Περὶ ψυχῆς γὰρ λόγον αθανασίας, τας εις το
σώμα και τον βίον επανόδους αυ των ψυχών εν χρόνων ταχταίς
περιόδοις, ως δύναται χρητένειν περὶ αὐτάς, ας οι πολλοί μετεμψυ-
σεις φασί... Όθεν ουδέν του βιβλίου μέρος ύστερον εδόξε μοι κατα-
λειπτέον ενσεβών όφειν, ως ελπίαν μεν ουδεμίαν, σκάνδαλον δε
τας αυτών ψυχῆς ενθῆναι δυνατόμενον». Αλλά ας ίδωμεν τους τίτ-
λους των περιεχομένων των διασωθέντων Κεφαλαίων. Από το Α'
βιβλίον, το οποίον αποτελείται από 31 Κεφάλαια, το 1ον Κεφάλαιον
έχει τον τίτλον «Περὶ διαφοράς των περὶ των μεγίστων ανθρωποις
δοξών». Το 2ον Κεφάλαιον «Περὶ ηγεμόνων των βελτίστων
λόγων». Το 3ον Κεφάλαιον «Περὶ τοις δυοίν εναντίοις λόγοις του τε
Πρωταγορείου και του Περρωντίου». Το 4ον Κεφάλαιον «Εξ Θεούς
τους λογίους ευχή». Το 5ον Κεφάλαιον «Κοινά περὶ Θεών
δόγματα». Από το Β' βιβλίον το 6^{ον} Κεφάλαιον «Περὶ Εμμετρμένης»
και το 26ον «Περὶ των θηρίων ενίοις κατὰ λόγον δρωμένων».

Δια να αποκομίσωμεν πληρεστέραν ιδίαν του περιεχομένου του
έργου του Πλήθωνος, ας αναφέρωμεν μίαν μόνον, εξαιρετικώς
ενδιαφέρουσαν, περιχοπήν από το Κεφάλαιον «περὶ ηγεμόνων των
βελτίστων λόγων»:

«Ημεῖς μεν δη ηγεμόνας ποιούμεθα των λόγων, ίνα μεν νομοθε-
τών και σοφών τον αυτόν παλαιότατον, ον ακοή ίσμεν,
Ζωροάστην... Μετά δε τούτον, άλλους τε και εύπολον, ος τας
Ελευσινίας τελετάς Αθηναίους επί τη της ημετέρας ψυχῆς αθανασία
κατέστησε, και Μίνω Κρητών γενόμενον νομοθέτην, και Αρκαόργον
Λακεδαιμονίων, έτι δ' Ιφιτόν τε και Νοιμάν... Νομοθετών μεν δη
μάλιστα τούτους: των δ' άλλων σοφών, βαρβάρων μεν Βουζιμάνας
Ινδών, και Μάγους Μήδων, Ελλήνων δε άλλους τε και Κορήτας
παλαιοτάτους των εν μνήμη... Μετά δε τούτους, άλλους τε και τους
Δωδωναίους Διός τε τρέας τε και εποήτας, ιδία τε Πολύεδον τον
μάντιν..., και Τειρεσίαν άλλων τε πολλών και καλών τοις Έλλησι,

και δη και του περί ψυχής της ημετέρας ανόδων τε εντεύθεν και αὐθις καθόδων απείρων λόγου εξηγητὴν επιφανέστατον γενόμενον· Χείρωνά τε των κατ' αὐτὸν καλῶν καγαθῶν ανδρῶν συχνῶν γεγονότων παιδευτὴν τε και πολλῶν και καλῶν μαθημάτων τε και επιηδευμάτων διδάσκαλον· τους τε επτά εκείνους τους κατὰ Αναξανδρίδην τε και Αρίστωνα βασιλεύοντος Λακεδαιμονίων μάλιστα ακμάσαντας· Χίλωνα τε τὸν Σπαρτιάτην, και Σόλωνα τον Αθηναῖον, και Βίαντα τον Πριηνέα, και Θαλὴν τον Μιλήσιον, και Κλεόβουλον τον Αἰνιδιον, και Πιπτακὸν τον Μυτιληναῖον, και Μύσωνα τον Χηνέα, επί δε πάσι τούτοις Πυθαγόραν τε και Πλάτωνα, και τους απ' αὐτῶν πολλοὺς τε και αγαθοὺς γενομένους φιλοσόφους, ὧν ευδοκμηώτατοι Παρμενίδης, Τίμαιος, Πλούταρχος, Πλωτίνος, Πορφύριος, Ιάμβλιχος».

Ο Πλήθων εγκατέλειψε τὸν βίον εἰς τας 26 Ιουνίου 1452. Αντὶ ἀλλῆς μεταθανάτιον κρίσεως, ας σημειώσωμεν ὅτι ο Βησσαρίων (Καρδινάλιος τότε εἰς Ἰταλίαν) ἔγραψεν επιστολὴν πρὸς τους δύο υἱοὺς του Πλήθωνος, εἰς τὴν ὁποίαν - μολοντί διεγώνησε πρὸς τον Πλήθωνα ἐπὶ του θέματος της ενώσεως των Ἐκκλησιῶν - λέγει: «Ἐγὼ μεν οὖν χαίρω τοιαύτω σπληνικῶς ανδρί, οὐ μετὰ Πλάτωνα (εξηρήσθω δε λόγου Αριστοτέλης) σοφώτερον οὐκ ἔβρισεν ἡ Ἑλλάς».

Ἡ προσπάθεια του Πλήθωνος να αναμορφῶσῃ τὴν κοινωνίαν και να φέρῃ εἰς τὸ προσκίνητον τας δοξασίας του Πλάτωνος και του Πυθαγόρου, του Ζωροάστρου και των μάγων της Χαλδαίας, και ὅλην τὴν χορεία των μυθικῶν και ιστορικῶν φιλοσόφων και μυσταγωγῶν, τὴν ὁποίαν αναγέγραψεν ανωτέρω, καταδικνύει μίαν μυστηριακὴν προέλευσιν των διδασκαλιῶν του Πλήθωνος. Περί τίνος ακριβῶς πρόκειται, δεν εἶναι βεβαίως δυνατόν να γνωρίζωμεν. Φαίνεται ὅτι ο Γ. Γεμοπὸς - Πλήθων εἴτε ανήκεν εἰς προϋπάρχουσιν, εἴτε ο ἴδιος ἰδρυσε μυσταγωγικὴν κίνησιν, τὴν ὁποίαν, με τὴν μετάβασίν του εἰς τὴν Ἰταλίαν και τὴν ἰδρυσιν ἐν Φλωρεντία της Πλατωνικῆς Ακαδημίας, ἐπεξέτεινε και ἐξή.

Οι ανήκοντες εἰς τὴν μυσταγωγικὴν κίνησιν του Πλήθωνος ονομάζονται «Κρυφοὶ μάγοι του Μυστρά». Καί εἶχον, καθὼς φαίνεται, μυστικὸν σημεῖον αναγνωρίσεως τὴν ἑνωσιν του μεσαίου και παραμέσου δακτύλου της δεξιᾶς χειρὸς, ὅπως εμφανίζονται πολλα πρόσωπα εἰς τους πίνακας του Γκρέκο. Εἴαν ο Θεοτοκόπουλος ανήκεν ἢ ὄχι εἰς τους «κρυφοὺς μάγους του Μυστρά» δεν το γνωρίζομεν βεβαίως, ἀλλὰ δυνεῖναι καθόλου απορριπτεῖν.

(Δημοσιεύτηκε στ φιλοσοφικὸ περιοδικὸ του Ιανουαρίου του 1963).

**Το Διοικητικό Συμβούλιο της
Θεοσοφικής Εταιρείας, σας εύχεται για
το νέο έτος 1996, υγεία, ψυχική γαλήνη
και κάθε πνευματική πρόοδο.**

Οι συνθήκες ζωής θα θελήσουν να μας αφαιρέσουν την πίστη μας στο καλό και αληθινό και τον ενθουσιασμό γι' αυτά... Δεν θα γίνει όμως κανένα εμπόδιο αιτία να συνθηκολογήσουμε, αν οι σκοποί μας είναι καθαροί και σταθεροί μέσα μας. Η δύναμη ενός Ιδανικού είναι ανυπολόγιστη.

ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΣΒΑΤΣΕΡ

Μπήκατε σ' αυτή την οικογένεια που σας έδωσε μια κακή κληρονομιά διότι δεν εργαστήκατε (παλαιά). Είχατε παραβιάσει ωρισμένους νόμους που σας οδήγησαν σ' αυτή την οικογένεια ώστε να έχετε ελλείψεις και αδυναμίες.

Δεν πρέπει να κατηγορείτε τους γονείς σας για την κληρονομικότητα. Είναι σφάλμα να κάνετε τέτοιες κατηγορίες, διότι αν σας πεταβίβασαν τη θέση στην οποία βρίσκεσθε, είναι διότι άλλοτε βαδίζατε στις ίδιες δονήσεις μ' αυτούς.

Ο. Αϊβανχόφ (Διάλεξη στις 14 Μαΐου 1974)

Το να μη γνωρίζει κανένας τίποτα δεν είναι ποτέ, ούτε τόσο φοβερό, ούτε το μεγαλύτερο κακό, ενώ αντίθετα, η μεγάλη πείρα και η πολυμάθεια, όταν δεν συνοδεύεται με καλλιέργεια της ψυχής, είναι ασίγηστα πιο επιζήμια.

ΗΛΙΑΤΩΝΑ (Νόμοι, 819 Α)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1996

Είσοδος Ελευθέρα - ώρα 8 μ.μ.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

- 5 Παρασκευή Κ.ΜΕΛΑΛΟΣ, Παν. Αναγνώστην: Οι νόμοι της παγκόσμιας ζωής.
- 8 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηχελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας», ομαδική εργασία κλπ.
- 9 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Εισοτ. Βουδισμός, Α.Π. ΣΙΝΝΕΤ: Η πρόοδος της ανθρωπότητας (Μέρος 3ον)
- 11 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Κολυβάς: Η Θεοσοφία στην πράξη. (Μέρος 3ον)
- 12 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Γ. Κολυβάς: Κρισναμούρτι.
- 15 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηχελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας», ομαδική εργασία κλπ.
- 16 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Εισοτ. Βουδισμός, Α.Π. ΣΙΝΝΕΤ: Ο Βούδας.
- 18 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΗΣ, Χ. Καμιαρωτάκης: Άρτεμις, η θεά της αγνότητας (Μέρος 2ον).
- 19 Παρασκευή Κ. ΜΕΛΑΛΟΣ, Π. Αναγνώστην: Ο εσωτερικός νόμος της εμφομένης.
- 22 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηχελάκη: Αυτογνωσία. Τι είναι και οι διαφορές της από τον πνευματισμό και την παραψυχολογία.
- 23 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Εισοτ. Βουδισμός Α. Π. ΣΙΝΝΕΤ: Νιρβάνα.
- 25 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Πλ. Κίμος: Η διάνοια και το έργο της.
- 26 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Γ. Κολυβάς: Κρισναμούρτι.
- 29 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηχελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας» ομαδική εργασία κλπ.
- 30 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Α.Π. ΣΙΝΝΕΤ: Εσωτερικός Βουδισμός Σύμπαν.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

- 1 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Α. Λαλεχού: Από την κάθαρση στον φωτισμό.
- 2 Παρασκευή Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστη: Ο εσωτερικός νόμος της ελευθερίας.
- 5 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηγελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας» ομαδική εργασία κλπ.
- 6 Τρίτη ΠΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων, η πεμπτονισία του εσωτερισμού.
- 8 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβρής: Η Θεοσοφία στην πράξη (Μέρος 4ον).
- 9 Παρασκευή ΛΑΚΥΩΝ, Γ. Κολυβάς: Κρισναμούρτι.
- 12 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηγελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας» ομαδική εργασία κλπ.
- 13 Τρίτη ΠΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων. Η έννοια της ενότητας.
- 15 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χ. Καμαρωτάκης: Άρτεμις, η θεά της αγνότητας (Μέρος Γ').
- 16 Παρασκευή Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστη: Ο εσωτερικός νόμος της αγάπης.
- 19 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομηγελάκη: Ο κόσμος των στοιχειωδών.
- 20 Τρίτη ΠΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων. Η έννοια της ουδετερότητας.
- 22 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Πλ. Κίμος: Πνευματισμός και πνευματισμός.
- 23 Παρασκευή ΛΑΚΥΩΝ, Γ. Κολυβάς: Κρισναμούρτι.
- 29 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Θ. Κατσιφής: Φύλοσοφοι και προβληματισμοί.

ΜΑΡΤΙΟΣ

- 1 Παρασκευή Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Χαρ. Μπάρακλις: Απολλώνιος ο Τεανεύς. Από τη ζωή και τις διδασκαλίες του μεγάλου φιλοσόφου.
- 4 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομυελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας» ομαδική εργασία κλπ.
- 5 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων, η έννοια των ερμηγορών. (Μέρος 1ον).
- 7 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβρής: Η Θεοσοφία στην πράξη. (Μέρος 5ον).
- 8 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Γ. Κολυβάς: Κρισναμούρτι.
- 11 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομυελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας» ομαδική εργασία κλπ.
- 12 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων, η έννοια των ερμηγορών. (Μέρος 2ον).
- 14 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Α. Κατσουράκη: Μεταφυσικοί προβληματισμοί.
- 15 Παρασκευή Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Ο Θεοσοφικός ανθρωπισμός.
- 18 Δευτέρα ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ, Α. Παπαδομυελάκη: «Το κλειδί της Θεοσοφίας» ομαδική εργασία κλπ.
- 19 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων, η έννοια των ερμηγορών. (Μέρος 3ον).
- 21 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ: Συζήτηση επί Θεοσοφικού Θέματος.
- 22 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Γ. Κολυβάς: Κρισναμούρτι.
- 26 Τρίτη ΠΑΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Roger de Pins, Επιστολές των διδασκάλων, Ο ρόλος και η ύπαρξη του γαικού στην Ιουδαϊκή και την Χριστιανική Θρησκεία.
- 28 Πέμπτη ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ Θ. Ε.
- 29 Παρασκευή Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Ο εσωτερικός νόμος της δικαιοσύνης.

Περιεχόμενα έτους 1995

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤ.

Γνώσις - Ηράξις

Σελ. 174

Προς τη γνώση

213

ΑΙΒΑΝΧΩΦ ΟΜΡ.

Ο έρωτας του σώματος και η ανώτερη αγάπη

43

Το μέλλον μας πτίζεται τώρα

60

Η αγάπη δεν ζητάει ανταμοιβή

68

Η αγάπη προς τη γέφυρα οδηγεί στη γνώση

81

Η μαγεία της σωτηρίας

132

Το πρώτο μάθημα της μύησης

149

Αγόρασα μια χαρά...

179

Η αληθινή θρησκεία

181

Αρμονία με τη γέφυρα

227

Το σώμα της δόξας

220

ΑΝΑΓ'ΝΩΣΤΟΥ ΠΑΝ.

Αρχαιοελληνικοί του ελληνιστού πολιτισμού

74, 134

Ζαζλίν ντε Ρομυζ: Η μεγάλη καταξιωμένη ελληνίστρια

233

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ Ο ΤΥΑΝΕΥΣ. Μορφές της τριαννίας

219

Επιστολή προς τον Τιβέριον

227

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Οικουμενικός Πατριάρχης.

Η αρετή είναι η στολή της ψυχής

129

Η ισοότητα των δύο φύλων

145

Η ζωή δεν φθείρεται, αλλά μεταμορφώνεται

198

Είμεθα διαχειριστάι και όχι κέραιοι των αγαθών της γης

221

ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΩΑΝ.

Ο ιπποτισμός σαν ανθρωπιστικός θεσμός

34

Ο ανθρώπινος οργανισμός, μέσον εξέλιξης της ψυχής

67

Σιβυλλικοί ψήθοι

200

ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝ.

Πενταδικές μορφές

1

ΓΟΥΤΟΥΤΑΣ Ζ. Και γυναίκες τρεφές

46

ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ ΠΑ.

Η πνευματική προσφορά

71

Η εχθρότητα

82

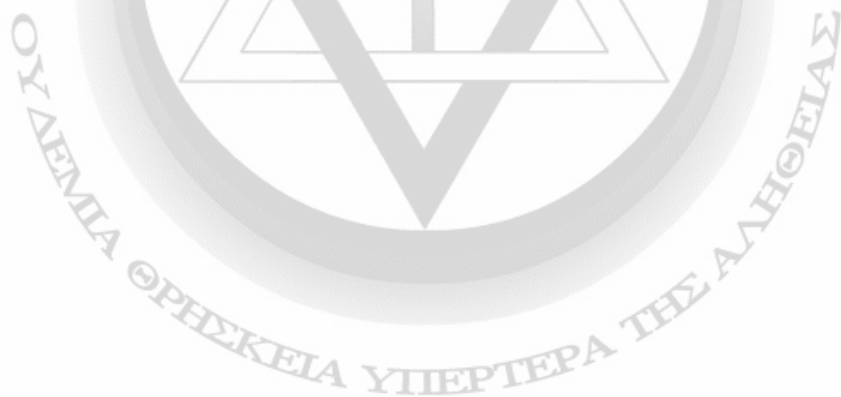
Η αρμονική σχέση των δύο φύλων

120

Η ποιότητα των στοχασμών	161
Το δέλεαρ της ύλης	165
Η αφοβία	189
Οι σκέψεις κατά την ώρα του φαγητού ΘΕΑΓΓΙΣ.	216
Η δικαιοσύνη ΚΑΜΑΡΩΤΑΚΗΣ ΧΡ.	151
Το φίδι που δάγκωσε το παιδί	33
Ηλίας ο προφήτης	47
Μήση και θεογνωσία	83
Ο κόσμος των ονείρων	159
Ο κύριός μου και ο Θεός μου ΚΙΜΟΣ ΠΑ.	199
Το ιδανικό της αδελφότητας ΚΟΥΚΟΥΒΙΝΟΣ Γ.	87
Μετενοάρκωση - Ψυχή - Πνεύμα - Νοός ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ Σ.Α.	123
Ο ταπεινός ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κ.	128
Οι πρότεροι σοφοί της Ελλάδος	10
Εξέλιξη και αγάπη	228
Γεώργιος Γεμιστός - Πλήθων ΜΟΥΣΩΝΙΟΣ.	241
Περί ασκήσεως ΜΠΑΡΑΚΛΗΣ ΧΑΡ.	144
Η θεμελιώδης δύναμη της αγνότητας	44
Οι πνευματικές υποθήκες ενός ιερομένου. Ο ιερομόναχος	
Πορφύριος	109
Οι υπερήφανοι λογισμοί	170
Ο νόμος της ελευθερίας	236
ΜΗΛΑΒΑΤΣΚΥ Ε.	
Η θεία δικαιοσύνη. Ο νόμος του ζάρμα	168
Τα καθήκοντα προς τον εαυτόν μας	178
ΜΗΡΟΥΜΗ Α.	
Η ποικιλία	71
ΝΑΓΟΣ ΣΠ. Το χρέος των εχόντων	169
ΟΙΧΑΛΩΤΗΣ Α. Προσευχή	163
ΠΑΪΣΙΟΣ μοναχός.	

Το άκτιστο φως	182
ΠΑΛΑΝ'ΠΟΣ Μ.	
Υγεία, διατροφή και μέτρο στους αρχαίους Έλληνες	47
ΠΑΠΑΔΟΜΙΧΕΛΑΚΗ Α.	
Μύθος, μύηση, μυστήρια	25, 96
Τα αρχέτυπα	152
ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ.	
Ό,τι ζάνεις λαβαίνεις	130
ΠΑΛΤΩΝ.	
Παρηγορητικά	173
ΠΑΟΥΤΑΡΧΟΣ.	
Η φιλοσοφία	224
ΣΙΒΡΗΣ Γ.	
Εορτή του λευκού λωτού	91
ΨΑΧΟΣ Κ.	
Δύναμη και επενέργεια της μουσικής	7
ΠΟΙΗΜΑΤΑ	
ΠΑΛΑΜΑΣ Κ.	
Η ευτυχία	21
Νύχτα των Χριστουγέννων	225
ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γ.	
Γαλήνη	24
ΠΟΛΕΜΗΣ Γ.	
Η χαλιδιόνη	133
ΔΙΑΦΟΡΑ	
Από τα ωραιότερα λαϊκά μας δίστιχα	6
Μετασάρκωση και εκκλησία	9
Τί λέει η λαϊκή σοφία για τη μοίρα	22
Από όσα είπε ο Λάο - Τσε	23
Η αγαμία των διάκων και των επισκόπων	33
Μεταθανάτιες εκδηλώσεις της ψυχής	55
Σοφοί λόγοι	57, 106, 142
Οι επιδράσεις της αγνής υπαίθρου	58
Η αλήθεια	59
Ο φύλακας άγγελος	65
Ο χρυσός κανόνας της ανθρωπότητας	66
Τα ηθικά θεμέλια	73
Πότε έρχεται η θεία βοήθεια	82
Κθήζον - Χρέος	95

Αντιμετώπιση των περιστατικών	105
Πθιζή ελευθερία και δουλεία	108
Μετενοάρκωση ή μετεμφύωση;	119
Ευγονία. Ο ρόλος των γονέων στην προγεννητική περίοδο	146
Η φιλοσοφία στην πράξη	150
Η ζωή μας είναι σαν το ρολόι του ηθοποιού	162
Ανακεφαλαίωση της ζωής. Η ειμαρμένη	166
Από τη λαϊκή μας σοφία. Πθιζές προτροπές	167
Λισόδοξα μηνύματα	174
Αποφθέγματα του Θαλή	188
Η συνείδηση	
Ο νόμος της αιτίας και του αποτελέσματος στη λαϊκή μας σοφία	195
Γκαϊοντάμ Βούδας: Από τη ζωή του και τη διδασκαλία του	196
Προσενχή του Ραμπιτσανάθ Ταγκόρ	212
Το άκτιστο φως	217
Η συμπεριφορά μας είναι διδασκαλία	218
Η κοινοκτημασίη	222
Η ανάπαυση είναι τροφή της εργασίας	223
Ευτυχισμένη χώρα	226
Αυτοσεβασμός	226

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «ΙΛΙΣΟΥ»
Βουκουρεστίου 25, α' όροφος,
Κωδ. 106 71, είναι ανοικτά
κάθε μέρα από 10.30 - 1 εκ-
τός Σαββάτου και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμε όπως αποσ-
τέλλετε τις συνδρομές με τα-
χυδρομική επιταγή προς: Πε-
ριοδικόν "ΙΛΙΣΟΣ", Βουκου-
ρεστίου 25, 106 71, Αθήνα.
Επίσης αποστέλλετε με τρα-
πεζική επιταγή μόνον εις:
Θεοσοφική Εταιρεία,
Βουκουρεστίου 25, 106 71,
Αθήνα.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκινθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Λαμία: Γ. Μουτάφης
Λάρισα: Ισ. Φελλούς
Μυτιλήνη: Γ. Χωριατέλλης
Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρέθυμνο: Αντ. Βιστάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργυπής
Σέρραι: Ανεστης Σάββας
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος
Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης
Κύπρος: Θεοφ. Παναγιώτου

Στοιχειοθεσία Εκτύπωση και βιβλιοδεσία : Τυποκίνηση

Α. Αλεξοπούλου

Σόλωνος 36, Κολωνάκι Αθήνα 106 73 - Τηλ. & Fax. 36 36 969 & 093 / 22 43 75

